

PRIVREDNA/GOSPODARSKA
KOMORA FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE

Broj 129 godina XIV februar/veljača 2014.

GLASNIK

ISSN 1840-0310

Javna rasprava

NACRT ZAKONA O ENERGETSKOJ EFIKASNOSTI U FBiH

Podrška zakonima

ZA POBOLJŠANJE PRIVREDNOG AMBIJENTA

ISSN 1840-0310

9 771840 031004

Javna rasprava

Nacrt Zakona o energetskej efikasnosti u FBiH

Nacrt Zakona o energetskej efikasnosti u FBiH je jedan u nizu zakona čiji je osnov za donošenje ustavna odredba prema kojoj je isključiva nadležnost Federacije BiH da utvrdi energetske politiku, uz odgovarajuću raspodjelu između kantona, te obavezujuće osiguranje i održavanje energetske politike.

Ovaj zakon se prvi put usvaja u FBiH, te su i nastojanja predlagača, Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije usmjerena u pravcu mjere što je moguće veće usklađenosti sa zakonodavstvom Evropske unije.

Tekst nacrtu Zakona predložen od Vlade FBiH razmotren je na sjednicama oba doma Parlamenta FBiH, koji su zadužili predlagača da provede opsežnu javnu raspravu.

U skladu sa zahtjevom predlagača Zakona - Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije, Privredna/Gospodarska komora FBiH organizirala je 13.1. u Sarajevu, a 20. 1.2014.godine u Mostaru Javnu raspravu o Nacrtu ovog zakona.

Zakonom o energetskej efikasnosti uređuju se: energetska efikasnost kao djelatnost od opšteg interesa u krajnjoj potrošnji, donošenje i sprovođenje planova za unapređenje energetske efikasnosti, mjere za poboljšanje energetske efikasnosti uključujući energetske usluge i energetske preglede, obaveze javnog sektora, obaveze velikih potrošača, prava potrošača u pogledu primjene mjera energetske efikasnosti, način finansiranja poboljšanja energetske efikasnosti i druga pitanja od značaja za energetske efikasnost.

Svrha ovog zakona je da se ostvare ciljevi održivog ener-

getskog razvoja: smanjenja negativnih uticaja na životnu sredinu, povećanja sigurnosti snabdijevanja energijom, zadovoljenja energetske potrebe potrošača i ispunjenja međunarodnih obaveza koje je preuzela Bosna i Hercegovina u pogledu smanjenja emisija gasova staklene bašte, primjenom mjera energetske efikasnosti u krajnjoj potrošnji.

Ovaj zakon se ne primjenjuje na energetske efikasnost u instalacijama za proizvodnju, prenos, distribuciju i transformaciju energije.

Prijedlog Zakona o energetskej efikasnosti FBiH, prema mišljenju predlagača, djelimično je usklađen sa Direktivom 2006/32/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. 4. 2006. godine, koja se odnosi na energetske efikasnost u krajnjoj potrošnji i energetske usluge, kao i sa Direkti-

vom 2010/31/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. 5. 2010. godine koja se odnosi na energetske karakteristike zgrada Direktiva 2010/30/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. 5. 2010. godine o indikaciji za označavanje i standardne informacije o potrošnji energije proizvoda i drugih resursa od strane energetske proizvoda.

Nakon donošenja podzakonskih propisa predviđenih prednacrtom zakona, predlagač zakona je mišljenja da će se izvršiti jedan od zadataka zakona, a to je preuzimanje svih nabrojanih odredbi direktiva u zakonodavstvo FBiH.

Uvodničari javne rasprave su bili Amira Pintul, pomoćnik ministra, i Armin Đuliman, stručni saradnik u ministarstvu energije, rudarstva i industrije FBiH.

Rasprava je obilovala konstruktivnim sugestijama i prijedlozima za poboljšanje teksta Zakona, a sve su bazirane na dosadašnjem iskustvu i dilemama koje nameće primjena budućeg Zakona.

Generalna ocjena učesnika diskusije je da predloženi tekst Nacrtu Zakona o energetskej efikasnosti FBiH objektivno predstavlja napredak, ali isto tako osvrt učesnika diskusije je otvorio određena pitanja i dileme.

Predloženo je da se prije svega promijeni naziv ovog zakona, jer je, prema mišljenju stručnjaka, primjereniji naziv Zakon o energetskej efikasnosti. Generalne primjedbe učesnika nisu bile suštinskog karaktera, već su se odnosile na određena tehnička pitanja uglavnom u vezi sa formulacijama pojedinih termina, kako bi u cijelom tekstu zakona bili jednoobrazno formulisani. Posebno je ukazano na potrebu da se u što je moguće većoj mjeri tekst zakona usaglasi sa direktivama evropskog zakonodavstva. Budući da su na prijedlog zakona izneseni prijedlozi za korekciju, za očekivati je da tekst Zakona u konačnoj verziji, odnosno u daljoj proceduri usvajanja pretrpi određene izmjene u odnosu na predloženu verziju.

Redakcija Glasnika P/GKFBiH
info@kfbih.com

Privodi se kraju gradnja najvećeg infrastrukturnog objekta u BiH na Koridoru Vc

Posljednje pripreme za otvaranje tunela "1. mart" 2014.

IMPRESUM

GLASNIK

GLASNIK
Privredne/Gospodarske komore
Federacije Bosne i Hercegovine
Godina XIV
februar/veljača 2014.
Adresa: Privredna/Gospodarska komora
Federacije Bosne i Hercegovine
- za Glasnik -
Branislava Đurđeva 10/IV
71000 Sarajevo
Kontakt: info@kfbih.com
Telefoni: 033/566 300, 217 782
Faks: 033/217 783
www.kfbih.com
Priprema:
Poslovni glasnik d.o.o. Sarajevo
Marka Marulića 2, 71000 Sarajevo
033 710 340
poslovniglasniksarajevo@bih.net.ba

Na Dan nezavisnosti, 1. marta 2013. godine, završen je proboj tunela Vijenac koji je nešto kasnije i nazvan tunelom "1. mart". Nakon toga, na javnom tenderu, izvedbu radova u okviru druge faze izgradnje, koja je podrazumijevala izradu hidroizolacije, odvodnje, sekundarnih podgrada, kolovoznih konstrukcija i elektroinstalacije dobio je bh. građevinski konzorcij kojeg čine: Euro-Asfalt d.o.o. Sarajevo i GP ŽGP d.d. Sarajevo. Konzorcij se obavezaao, da će najveći dio poslova obavljati domaća preduzeća kako je i realizirano. Završetak tunela „1. mart“ planiran je za mart ove godine, čime će u funkciji biti cjelokupna dionica Drivuša – Kakanj, odnosno Sarajevo – Zenica. Nakon nešto manje od godine u Autocestama FBiH se obavljaju posljednje pripreme za otvaranje ovog ključnog objekta na Koridoru Vc, kojim će put između Sarajeva i Zenice biti skraćen za desetak kilometara. Inače, tunel "1. mart" je najveći infrastrukturni objekat u Bosni i Hercegovini. Ukupna dužina je oko 2.900 metara, dok dužina obje tunelske cijevi iznosi 5.680 m, a građen je po najsavremenijim metodama koje u potpunosti ispunjavaju sve zahtjeve iz Direktive Evropskog parlamenta iz 2004. godine kojom su propisani minimalni sigurnosni uslovi za tunele.

Privredna/Gospodarska komora Federacije BiH, krajem februara namjerava organizirati prezentaciju učinjenog i konferenciju za novinare na kojoj će predstaviti sve detalje o obavljenim radovima, kao i finansijske pokazatelje vezane za ovaj poduhvat, te uručiti priznanja glavnim akterima projekta.

Avdo Rapa, predsjednik

Podrška zakonima

Za poboljšanje privrednog ambijenta

Privredna/Gospodarska komora Federacije BiH (PKFBIH) podržava donošenje novog zakona o privrednim društvima čija je namjera da se osigura efikasniji način rada privrednih društava, njihovo lakše i jeftinije poslovanje - izjavio je za Fenu Avdo Rapa, predsjednik PKFBIH

Istakao je da je zakon o privrednim društvima temeljeni zakon za privredni ambijent i da je vrijeme za njegovo donošenje, jer je rješenja u toj oblasti potrebno prilagoditi evropskim standardima. Postojeći Zakon o privrednim društvima, odnosno njegov neprečišćeni tekst koji sadrži 13 izmjena i dopuna je nejasan i od poslovne zajednice i potencijalnih investitora okarakteriziran kao veoma komplikovan i nedorečen. Predloženim rješenjima sadržanim u nacrtu tog zakona proces osnivanja preduzeća se značajno pojednostavljuje,

skraćuje i čini transparentnijim. Tako je, između ostalog, osnivački kapital smanjen na hiljadu maraca, čime se ostvaruje ušteda u samom procesu registracije. P/GKFBiH je učestvovala u javnoj raspravi o tom zakonu i dala primjedbe koje bi trebale biti usaglašene i da se, kako kaže Rapa, taj zakon definitivno donese. Zakon o registraciji poslovnih subjekata povezan je sa Zakonom o privrednim društvima u FBiH u segmentu registracije. Izmjenama i dopunama tog zakona bi se, kako navode iz Vlade FBiH, koja je njihov predlagač, trebao kompletirati reformski aspekt postupka registracije u FBiH. Predsjednik Rapa ističe da je nužno ubrzati proceduru registracije i da je potrebno predvidjeti odgovarajuća rješenja da bi se izbjegli problemi koji su se javljali ranije u vezi s privrednim društvima koja imaju više poslovnih subjekata, a da je jedan osnivač. Iz poslovne zajednice ranije je sugerirano da se razmotri ideja

da se taj postupak izmjestiti iz sudova i povjeri kao javno ovlaštenje privrednim komorama. Takva praksa postoji u Italiji, a poslodavci smatraju da bi na taj način postupak bio brži, a sudovi bi bili rasterećeni.

Ta ideja je bila prisutna i u javnoj raspravi i smatramo da bi trebalo preuzeti italijanski koncept da komore vrše registraciju poslovnih subjekata, što je i naš zvanični prijedlog, dodao je Rapa.

Naveo je da su u postupku pokretanja privrednih aktivnosti već učinjeni određeni pomaci kako bi se izbjeglo suvišno administriranje, pa je tako pojednostavljen postupak dobijanja urbanističke i građevinske dozvole. Kazao je i da se predstavnici P/GKFBiH uključeni u radnu grupu koju je organizirao ministar finansija radi izmjena zakona koji ne idu u prilog poboljšanju poslovnog ambijenta, pa je bilo rasprave i o zakonu o inspekcijama.

Podržavamo takav pristup donošenju zakona o inspekcijama, a temeljno opredjeljenje jest da bi im trebalo dati više ovlasti i da sankcije za određene stvari budu pooštrene", kazao je Rapa.

Pivarska industrija

BiH samo na pivu gubi jedan stand by aranžman

Iako sa svojih sedam pivovara BiH može zadovoljiti ne samo svoje, već i šire tržište, samo u prošloj godini na račun piva ostvarili smo negativni saldo u iznosu od 138,7 miliona maraka, kazao je za Fenu Jago Lasić, dopredsjednik P/GK FBiH, napomenuvši kako je za sve kriva domaća fiskalna politika koja forsira uvoz piva.

BiH je u prošloj godini izvezla 1,7 milijuna maraka, a uvezla 140,4 milijuna maraka piva, a da je samo smanjila trošarinu mogla je očekivati veći izvoz. Također, kada bi BiH uvela prosječnu akcizu na pivo kakvu imaju zemlje iz kojih najviše uvozimo pivo, BiH bi ostvarila više sredstava po osnovu te akcize nego ijednim stand by aranžmanom.

- Mi smo radili prijedlog da se u BiH visine trošarina na pivo uskla-

de s evropskom direktivom kojom se štite manji proizvođači kao što je to uradila npr. Njemačka - kazao je Lasić. - Svako selo u Njemačkoj ima malu pivaru zbog čega su se oni pobrinuli da te male pivare mogu smanjiti trošarinu do 50 posto da bi bile konkurentne, no kod nas se samo kupuje socijalni mir, a BiH nema nikakve ekonomske politike - ističe dopred-

sjednik P/GKFBiH.

Inače, u BiH se sve manje pije domaće, a sve više strano pivo. Tako veliki globalni igrači drže prosječno 62 posto tržišta piva u BiH s tendencijom povećanja. Za tri godine BiH je izvezla 9.600.000 KM piva, a uvezla 414 milijuna, čime je samo na pivu ostvarila deficit u iznosu od 404 milijuna KM.

U 2013. godini BiH je uvezla prirodnih, gaziranih i mineralnih voda u iznosu od 120,5 milijuna, a izvela 27,3 milijuna maraka, čime je na vodama ostvarila negativni saldo od 93,2 milijuna maraka.

U istom razdoblju, izvela je meso svih vrsta u iznosu od 14,2 milijuna maraka, a uvezla 182 milijuna, čime je ostvarila negativni saldo u iznosu od 167,8 milijuna maraka.

Realne mogućnosti

Korištenje drvnog otpada i slabog drveta u energetske svrhe

U Privrednoj/Gospodarskoj komori Federacije BiH, 14. 1.2014., održan je zajednički sastanak predstavnika Ministarstva zaštite okoliša Federacije BiH, Fonda za zaštitu okoliša FBiH, P/GKFBiH, UNDP – UN House Sarajevo (Energy and Environment Sector) i Regionalnog centra za strateška planiranja i investicije „Geoprojekt“ Sarajevo, radi priprema i realizacije Projekta kojim bi se utvrdili realno mogući godišnji bilanci drvnog otpada i slabog drveta na području kantona i FBiH, te definisali uslovi i prioritete proizvodnje energenata, na toj osnovi.

Nakon ove, Prve faze projekta, pristupilo bi se definisanju uslova i prioriteta za korištenje drvnog otpada i slabog drveta od strane nadležnih organa i javnih preduzeća za gazdovanje šumama, po pojedinim kantonima/županijama, a potom u skladu sa utvrđenom procedurom zaključili dugoročni ugovori o isporukama predmetne sirovine. Na toj osnovi bi se realizovali (izgradili) pogoni za proizvodnju energenata (peleta, briketa, sječke i dr.) prema Projekciji o broju i potencijalnim lokacijama na području kantona FBiH. Očekuje se da, prema dosadašnjim procjenama, bude realizovano oko 35 proizvodnih pogona sa godišnjim kapacitetom od cca 10.000 tona prosječno.

Učesnici sastanka su konstatovali da bi na ovaj način bilo realno sagledati, dogovoriti i realizovati stvarne mogućnosti dobijanja i korištenja drvnog otpada i slabog drveta, te isti koristiti na racionalan i višestruko koristan način. U godišnje bilanse količina drvnog otpada i slabog drveta treba obavezno uključiti i očekivane količine koje će se dobiti na bazi čišćenja šuma i veće otvorenosti (pristupačno-

sti) šuma, što je jedna od bitnih funkcija javnih kantonalnih preduzeća za gazdovanje šumama.

Koncepcijski i sadržajno Projekat treba da uvaži elemente već usvojenih strategija za zaštitu okoline, zraka i upravljanja otpadom, te Akcijski plan Ministarstva za zaštitu okoliša FBiH.

Pri tome se računa na povećanje energetske efikasnosti drvnog otpada i slabog drveta procesom dobijanja energenata sa povećanim energetske efekta, uslovima transporta i korištenja u zamjenske kotlovnice, posebno javnih objekata. Ovim bi se neposredno povećao stepen zaštite zraka, ali i postigli drugi pozitiv-

ni ekološki efekti. Naravno, dio proizvedenih energenata bi se mogao izvoziti i neposredno doprinijeti poboljšanju spoljnotrgovinske bilanse.

Dogovoreno je da se do narednog Javnog poziva Fonda za zaštitu okoliša FBiH pripremi odgovarajući prijedlog Aplikacije u cilju korištenja određenih finansijskih sredstava, u skladu sa kriterijima Fonda, ali su učesnici sastanka zaključili da i sami treba da učestvuju u finansijskoj konstrukciji realizacije ovog projekta.

Šaćir Šošević

Šemsa Alimanović

s.alimanovic@kfbih.com

Grupacije šumarstva i drvne industrije IZABRANO NOVO RUKOVODSTVO

Na Skupštini Grupacije šumarstva i drvne industrije Privredne/Gospodarske komore FBiH, koja je održana 18. 12. 2013. godine, izabrano je novo rukovodstvo. Za predsjednika je izabran Ante Begić, direktor ŠGD Šume zapadnohercegovačke županije, a potpredsjednik je Adnan Muharemagić, Ramex Kladanj.

Novo rukovodstvo je svjesno zadatka koji je pred članovima Grupacije, imajući u vidu da su ove branše od velike važnosti za razvoj privrede FBiH. Zakon o šumama FBiH nije prošao parlamentarnu proceduru, a šume su osnov za snabdijevanje sirovinom prerađivačima drveta, u celuloznoj i papirnoj industriji.

Š.A.

Apel za pomoć drvnom sektoru

Hoće li Vlada dopustiti nestanak Krivaje i Konjuha?

Posljednja vijest o odlasku u stečaj nekadašnja dva velika drvoprerađivača u FBiH samo su dokaz agonije koju preživljava droprerađivački sektor u FBiH. Od nekadašnjih velikih giganata Šipada i Krivaje koji su prije rata zapošljavali preko 70.000 radnika i izvozili blizu 700 miliona dolara godišnje i bili izuzetno uspješni sa aspekta neto deviznih priliva nije ostalo ništa ili gotovo ništa osim imena u sjećanju.

Novih tri ili četiri hiljade radnika koji će otići na ulicu samo predstavljaju tužni dodatak još tužnijem stanju drvoprerađivača i zorno prikazuje stanje i svu neuspješnost tranzicije u sektoru koji bi po svom potencijalu mogao biti jedan od strateških i razvojnih i izvoznih sektora FBiH.

Nesporno je da i danas drvoprerađivački sektor predstavlja najvećeg neto izvoznika u FBiH sa oko 205 miliona eura (podaci za devet mjeseci 2013.godine) i u kojemu oko 40 odsto učestvuju proizvodi viših faza prerade drveta. Naoko bi trebali biti zadovoljni, ali ipak je to daleko od onog što bi drvoprerađivački sektor svojim potencijalom mogao postići.

Vlada FBiH je pokušala **kratkoročnim** mjerama u smislu olakšanja nabavke osnovne sirovine – trupaca, pomoći ovim dvjema kompanijama

u njenom većinskom vlasništvu, ali nažalost nisu uslijedile i prave mjere u restrukturiranju vlasništva, upravljanja i proizvodnje. Ulaganja u cilju uvođenja novih tehnologija, prihvatanja novih trendova u oblikovanju

namještaja su izostala sa pomenu- tim konačnim ishodom.

Naravno stečaj ne znači i gašenje ovih dviju kompanija. Prihvatanjem spoznaje da drvoprerađivački sektor u FBiH može predstavljati strateški sektor u razvoju FBiH znači i da bi ga Vlada FBiH trebala u svojim planovima razvoja tretirati (zajedno sa šumarskim) kao jedan od streških sektora. To podrazumijeva dati priliku ovim kompanijama da budu okosnica drvoprerađivačke industrije, a one bi mogle svojim imenom i potencijalom okupiti u neke forme udruživanja-saveze (lanci vrijednosti, klasteri, konzorciji, udruženja – **uz angažovanje i uključivanje Komore**) mnogo malih i srednji kompanija iz oblasti drvoprerade i uspješno se nositi na zahtjevnim svjetskim tržištima. Ako ne to, i dalje će drvoprerađivački sektor ostati usitnjen na razini malih i često suprotstavljenih kompanija. Odluka je na Vladi FBiH.

*P/GKFBiH - Grupacija
šumarstva i drvne industrije
info@kfbih.com*

Naknada za obnovljive izvore energije nije namet građanima

Kao institucija koja zastupa privredu u Federaciji Bosne i Hercegovine, Privredna/Gospodarska komora Federacije BiH obradovana je donošenjem Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije FBiH, ali želi reagirati radi neadekvatnih informacija koje su se pojavile u javnosti. Pretpostavka je da je do toga došlo zbog nepoznavanja materije a radi se o stvarima koje su suprotne intenciji predmetnog Zakona.

Tu je, između ostalog, nekoliko ključnih stvari koje bi se trebale razjasniti, a koje su Zakonom svakako predviđene, i to:

Naknada od 0,001 KM/kWh na račun za električnu energiju nije nikakav namet građanima. To je normalno izdvajanje za poticanje korištenja obnovljive energije koje postoji u svim zemljama Evropske unije i kandidatima za članstvo. Ta naknada nije uopće velika jer će po domaćinstvu u prosjeku iznositi 0,26 KM mjesečno na području gdje djeluje JP Elektroprivreda BiH, a 0,35 KM na području koje pokriva JP Elektroprivre-

da Hrvatske zajednice Herceg-Bosna.

Investitori koji su odlučili da u FBiH pokrenu projekte proizvodnje energije iz obnovljivih izvora nisu mešetari, kako se to pogrešno pokušava predstaviti običnim građanima, već privrednici koji su se uglavnom kreditno zadužili i koji uredno izmiruju sve svoje obaveze prema državi. Podsjećamo da su u FBiH za postrojenja OIE koja su izgradili privatni investitori, nakon koncesionog perioda od 30 godina oni dužni ista bez naknade vratiti davaocu koncesije koji će ih dalje eksploatirati.

Komora podsjeća i da se ne odvijaju

zakonom predviđene aktivnosti na donošenju pravilnika kao podzakonskih akata i da to pitanje treba hitno intenzivirati jer ubrzo ističu rokovi za njihovo donošenje.

Imajući navedeno u vidu, za drugu polovinu februara planira se održavanje okruglog stola u P/GKFBiH, u organizaciji Sekcije obnovljivih izvora energije, na kojem bi učešće uzeli svi relevantni faktori i na kojem bi se navedena pitanja što prije razmotrila i razjasnila u korist privrede i privrednika, odnosno kreiranja vrlo bitne energetske politike i razvoja naše zemlje.

L. Sadiković

Europska komisija: Novi ciljevi u energetici i zaštiti klime

Europska komisija je 15.01.2014. objavila svoj drugi energetsko-klimatski paket u kojem predlaže da se do 2030. godine smanji emisija stakleničkih plinova za 40% u odnosu na emisiju iz 1990. godine.

Komisija predlaže da smanjenje emisije stakleničkih plinova bude zakonski obavezno te da se udio energije iz obnovljivih izvora poveća na 27% na nivou EU, dok države članice mogu same odrediti svoje nacionalne ciljeve.

Drugi energetsko-klimatski paket predstavlja nadogradnju prvog paketa koji je na snazi od 2009. godine i kojim su definirana tri cilja koja treba ispuniti do 2020. - smanjiti emisiju stakleničkih plinova za 20%, povećati na 20% udio energije iz obnovljivih izvora i smanjiti potrošnju energije za 20%.

Do 2012. godine Europska unija je uspjela smanjiti emisiju ugljičnog dioksida za 18%.

"Borba protiv klimatskih promjena od kapitalne je važnosti za naš planet, a istinski europska energetska politika bitna je na našu konkurentnost. Danas predstavljeni paket pokazuje da simultano djelovanje na dva područja nije proturječno, nego naprotiv, to se nadopunjuje. U interesu EU-a je da ima gospodarstvo koje će stvarati radna mjesta, koje će biti manje ovisno o uvozu energije pobošljanjem energetske efikasnosti i okretanjem čistoj energiji proizvedenoj u EU-u", rekao je predsjednik Europske komisije Jose Manuel Barroso, predstavljajući paket. O prijedlogu Komisije raspravljat će se na samitu čelnika EU-a 20. i 21. maja.

16.01.2014. - Reuters

Zašto nema stranih investicija u energetiku?!

Na prošlogodišnjem skupu ENERGA 2013 zapaženo izlaganje je imao Mile Srdanović (bivši pomoćnik ministra za energiju FMERI, trenutno zamjenik direktora Instituta za mjeriteljstvo BiH, na skupu nastupio kao saradnik Centra za OIE Mostar) sa temom: „Zašto nema velikih investicija u energetskom sektoru Zapadnog Balkana“. Pretpostavka i povod za obradu ove teme je interesantno iskustvo autora: kao uposlenika resornog ministarstva (FMERI 2001-2007.) i u momentu pripreme „najvećeg energetskog projekta u istoriji BiH“ (kako je nazvan projekat izgradnje 8 EE objekata, FBiH 2006.), zbog neslaganja sa načinom pripreme tog projekta, sa pozicije državnog službenika koji je pripremao energetska investicija iznenada prelazi na stranu investitora, u međunarodnu energetska kompaniju koja je imala ambiciozne planove i na zapadnom Balkanu. Ta promjena strana mu je dala rijetku priliku da istu oblast - energetski sektor balkanskog regiona obrađuje sa sasvim suprotnih pozicija, što je jako dobra pretpostavka za pružanje objektivnog odgovora na postavljeno pitanje.

Mile Srdanović

Na skupu ENERGA prošle godine imali ste, za naše prilike, neuobičajeno izlaganje. Zastupali ste istovremeno dvije strane, domaću administraciju i strane investitore! Obradivali ste i širi prostor, Zapadni Balkan, a po naslovu teme ste očigledno iskoračili i iz prostora energije u područje politike. Kako to opravdavate?

Pitanje je na mjestu jer tako naoko izgleda i to treba objasniti. Ovdje se, naime, radi o itekako energetska temi – energetska politici. U tom terminu se nalazi i riječ

„politika“ jer sve krupne energetska odluke se vežu sa vrhovnom nacionalnom politikom. Politika i energija su neodvojivi pojmovi i bavljenje energetskom politikom se ne može smatrati odstupanjem od energije kao struke. Ali vrijedi i obrnuto, politika se ne može baviti energetikom bez validnih stručnih podloga.

I tu zapravo dolazimo do suštine balkanskog problema, generalno. Balkanske zemlje, kao uostalom i u svemu drugome, nemaju sistemski uređene glavne privredne oblasti

pa tako i energetska. Energetika je privredna djelatnost kojom protiče ogroman novac a njena tehnološka karakteristika je takva da te „robne razmjene“ mogu lako da se sakriju, pogotovo u neuređenim balkanskim sistemima. Zato je balkanska energetika postala interesantna i osobama koje su bliže miljeu sicilijanske nego silikonske doline!

Tu se ujedno i krije razlog zašto se tako teško i sporo uvodi u regule i sistem. I ovo što je dosad urađeno imamo isključivo zahvaliti EU integracijama u sklopu kojih su veoma striktni zahtjevi vezani za energetiku. Mi upravo prisustvujemo sporom i mukotrpnom, ali neizbježnom procesu „discipliniranja Zapadnog Balkana“.

Radi se zapravo o jednom globalnom procesu energetskih reformi koje imaju za cilj da iz temelja preurede ranije uobičajeno vertikalno integrisane sisteme koji su doveli do „nejasne“ cijene energije. To je bolan proces pogotovo za nekapitalističke države gdje je energija tretirana neekonomski. Došao je trenutak istine, žitelji Balkana moraju shvatiti da je energija proizvod koji ima svoju cijenu i da je apsurd da je energija jeftinija od telefonije!

Specifikum Balkana je, dakle, što su se globalne energetske reforme poklopile sa lokalnim postkomunističkim, ekonomsko-političkim tranzicijama. To itekako utiče na sva dešavanja u energetici, uključujući i nove investicije.

Krenimo redom. Koje su to glavne karakteristike ovog regiona koje ometaju velike strane investicije, posebno ove u energetici?

Pa ja ću i ovdje nastojati, koliko je to moguće, da dam paralelno viđenje dviju strana. Te dvije strane sam u svom izlaganju na ENERGI uslovno nazvao „domaći“ i „gosti“. Domaći su oni koji upravljaju nacionalnim resursima ili infrastrukturom koja se nudi za investicije, a „gosti“ su strani investitori.

Tu je odmah očigledna drastična razlika u svojinskom smislu. U prvom slučaju je riječ o „ovlaštenim državnim predstavnicima“, ponuđačima investicije, a u drugom slučaju se radi o neposrednim vlasnicima kapitala, tj. investitorima.

Taj susret domaćih ponuđača i stranih investitora pomalo šaljivo uporedili ste sa balkanskim svadbama!

Da, zaista sam se usudio usporediti balkanske investicije sa tradicionalnim balkanskim svadbarskim običajima. Imate situaciju tzv. „otkupa mlade“, što naoko izgleda simpatično, ali u suštini se radi o primitivnim običajima koji, možda, objašnjavaju zašto je korupcija dio balkanskog mentaliteta. Ovdje je, naime, sasvim normalno da se prodaje ono što nije tvoje!

Dobro, to je zaista bio provokativan primjer i neugodno poređenje s kojim se mnogi neće složiti. Šta je to,

međutim, što po Vama predstavlja egzaktne dokaze o Balkanu kao području nepogodnom za strane investicije u energetici?

Balkan je, kao što znamo, područje preokupirano mitovima! Toga nije pošteđena ni energetika. Mi još uvijek preuveličavamo naše resurse i važnost naše lokacije, te stalno naglašavamo činjenicu da je energija naša izvozna šansa. Nešto od toga stoji, ali na svaku od tih tvrdnji dolaze ozbiljni kontraargumenti i razlozi za oprez, pogotovo kad ste investitor kojeg se uvjerava da treba uložiti velike novce u politički još uvijek rizično područje.

Međutim, politički tokovi i nisu više tako nepredvidivi. Ono što trenutno predstavlja najveći problem je neizgrađenost sistema u najopćenitijem smislu i efikasne administracije i, usudujem se reći, svjesno opstruiranje njihove uspostave jer se time smanjuje prostor za „prodaju mlade“. Kad Evropa dođe za takve stvari bit će kasno!

Zbog toga je na Balkanu, kad je riječ o kapitalnim stranim investicijama poput energetskih, najomiljenija forma tzv. „strateško partnerstvo“. To je jednostavno perfidna način da se izbjegnju transparentne procedure i izravno ide u sklapanje posla. Izgovor za takve prečice je – hitnost!

Hitnost je upravo bio glavni argument pri pokretanju velikog investicijskog projekta u Federaciji BiH 2006. godine. Projekat je zaustavljen i sudski procesuiran, što je nebitno u poređenju sa najgorom posljedicom: ta „hitnost“ je na kraju rezultirala zastojem od dodatnih deset godina!

Domaća javnost teško i prepoznaje te devijacije, ali „ostatak svijeta“ tj. investitori i banke, bez kojih nema ovakvih projekata, podliježu strogim pravilima uređenog tržišta koja ih, čak i u situacijama privilegovanog tretmana, tj. direktnog angažmana u formi strateškog partnerstva onemogućavaju da se upuste u takve investicije.

Sa izvjesnom sigurnošću mogu pretpostaviti da je upravo to bio razlog, naprimjer, CEZ-ovog povlačenja sa projekta TE Gacko. Ali i da nije tako, pouzdano mogu potvrditi da, osim praktičnih problema sa obezbjeđenjem

kredita, sklapanje poslova bez natječaja predstavlja veliki rizik za svaku ozbiljnu kompaniju i sa aspekta gubljenja teško stečene reputacije. Reputacija je nažalost jedan od pojmova koji se na Balkanu ne samo zanemaruje, već gotovo i ne shvaća!

Još bolji primjer u tom smislu je slučaj TE Negotino, Makedonija. Kompanija za koju sam radio je dala najbolju ponudu, ali je projekt na volšeban način dodijeljen domaćem konzorciju koji je, formalno, uključio i jednu kanadsku kompaniju. Sve pravne radnje nakon toga i podnošenje žalbe bi ostale bez efekta da nismo direktno kontaktirali kanadsku kom-

Uporedba balkanske energetske investicije sa svadbarskim običajima (otkup mlade)

paniju i upoznali ih o čemu se radi. Kanađani su se smjesta povukli i sporni aranžman je tek tad zaustavljen. Tu niko nije na dobitku, svi su izgubili, a najviše oni koji već decenijama čekaju na nove investicije i nova radna mjesta.

Ovakvim primjerima želim prvenstveno da ukažem da „vanjski svijet“ zaista ima problem sa nama!

Još uvijek se vrtimo u sferi politike koja drastično utiče na investicijsku klimu. Ali možemo li se malo više fokusirati na stručnu problematiku. Što je to što u tehničkom smislu razlikuje dvije strane koje se sreću na ovakvom projektu?

Govorimo dakle o pripremi projekta za investiciju, sa jedne strane, i pripremu investitora za projekat, sa druge strane. Kako sam lično bio u prilici da učestvujem u tim pripremama na obje strane, mogu, dakle, kompetentno potvrditi – razlika je neuporediva!

Ono kako je, konkretno, nadležno federalno ministarstvo svojevremeno pripremalo veliki javni poziv za novih osam elektroenergetskih objekata u FBiH ukupnog kapaciteta skoro kao svi postojeći objekti, je klasičan primjer površnosti. Neki od ponuđenih objekata su ubačeni u ponudu zadnji čas a za svaki od tih objekata je pripremljeno tek par stranica osnovnih podataka. No bez obzira na sve, odziv je bio izuzetan, javile su se u tom momentu najveće energetske kompanije čije su aplikacije, svaka ponosob, bile obimnije od studije energetskog sektora BiH!

Sva dokumentacija od 36 dostavljenih aplikacija, pri čemu je sigurno pola bilo u navedenom obimu, je navodno pregledana i odabrane navodno najbolje ponude u roku od sedam dana! Kako je sve završilo, manje-više je pozna-

ći u investiciju, recimo, skupe greenfield termoelektrane i pripadajućeg rudnika čija je proizvodnja namijenjena izvozu, a ne provjeriti da li se slične investicije planiraju u susjedstvu, veoma je nepromišljen potez. Bude li se realizirala samo polovica ambiciozno planiranih objekata u regionu zapadnog Balkana, mi ćemo imati suficit energije i problem njenog plasmana!

Energija i energetske investicije se jednostavno ne tretiraju na odgovarajući način. Tek iz nekoliko rijetkih pozitivnih primjera, a ja sam jedan naveo u svom izlaganju, vidimo koliko je zapravo obiman posao pripreme hidroelektrana koje se nude na koncesiju, kad se to uradi kako treba. Koncesor, odnosno nadležni državni organ, a ne koncesionar, treba da pripremi koncesionu ponudu: da izvrši istraživanja energetskog potencijala, da riješi imovinsko pravne odnose, utvrdi ekološke posljedice, pripremi informacije o transportu, saobraćajnoj i elektro infrastrukturi itd. Ovdje se radi sve suprotno. Koncesije se dodjeljuju bez pripreme i olako a prava istraživanja lokacija tek potom slijede. Imali smo i situacije dodjeljivanja preko sto koncesija na male HE u jednom danu da bi nakon nekoliko godina sve bile poništene zbog izostanka realizacije!

Gotovo ista situacija je i sa dodjelom koncesija za velike projekte. Praktično sve što je ikad pomenuto kao potencijalni energetski projekt već je i ponuđeno. Pri tome se čak nije pazilo ni na prirodne podjele i balanse između obnovljive i neobnovljive energije, bazne i alternativne. U takvoj situaciji je najlošije prošao segment obnovljive (alternativne) energije, koji se, za razliku od cijelog

Uporedba, po obimu, tenderske dokumentacije za osam novih energetskih objekata (FMER 2006.) i jedne aplikacije pristigle na natječaj

to svima koji su pratili taj skandalozni slučaj, ali ja ću ovaj put samo cinično podsjetiti da je posrednička kompanija od par zaposlenih, u vlasništvu „našeg“ čovjeka tada pobijedila neke od najvećih energetskih kompanija na svijetu!

To je jedan konkretan bosanskohercegovački primjer, koji uz one prethodne jasno oslikava kakva je investicijska klima na tranzicijskom Balkanu. Sve što podrazumijeva uspostavu reda i sistema je svjesno opstruirano i energetika je samo jedan od primjera. Ne samo odluke, već i sama tehnička priprema kapitalnih energetskih investicija, umjesto u stručnim krugovima i na mjestima gdje to treba pripremati (npr. energetski instituti), donose se u interesnim krugovima trenutno velike političke moći ali oskudnog poznavanja materije.

Ovdje se uopće ne razmatra širi regionalni kontekst koji je, kad je energetika u pitanju, od presudnog značenja.

svijeta, ovdje potpuno zanemaruje i tretira jednako kao i bazni energetski objekti. Naprotiv, možemo čak posvjedočiti o svojevrsnoj negativnoj kampanji koja je usmjerena upravo ka ukidanju nedavno donešenih poticaja za OIE! Time je propuštena prilika da se makar u ovom segmentu privuku manji investitori i realizuju skromne, nesporne i nerizične energetske investicije.

To bi bila slika jedne strane, koja nam je manje-više poznata. Kakva je to „drastična“ razlika na drugoj strani?

Ozbiljni potencijalni investitori, pri čemu naglašavam „ozbiljni“ jer su ovdje upravo neozbiljni investitori u prednosti (!), čine sve što se inače podrazumijeva u pripremi velike investicije plus i ono što je obaveza druge strane tj. domicilne države!

Studije koje investitori samostalno rade ili ih naručuju, su po svojoj obuhvatnosti neuporedivo sadržajnije i pouzdanije od onoga sa čime raspolažu nadležna energetska ministarstva!

Osim toga, strani investitor ne posmatra nacionalnu energetiku izolovano, što u pravilu čine sve nacionalne administracije, i ne čini to na kratkoročnoj osnovi, već dugoročnim studijskim analizama, koje pokrivaju cijelo integrisano tržište, traži što pouzdaniju projekciju potražnje energije i njenu cijenu.

Susrevši se sa jednom takvom studijom, a zapravo je riječ o softverskom produktu koji u svojoj podatkovnoj bazi sadrži sve postojeće i sve planirane energetske objekte u regionu sa veoma detaljnim podacima, koji uključuju i podatke o karakteristikama goriva i eksploatacionim rezervama (u slučaju TE), hidrološke varijacije u slučaju HE, planirane trajnosti pojedinih postrojenja itd... bio sam u prilici da se „poigram“ sa energetske sektorom cijelog regiona te simuliram više različitih scenarija. Tek sa takvom simulacijom, koja vjerodostojno oslikava stvarne procese, dobijete pravi osjećaj onoga što energetika zapravo jeste a najbliže je uporediti sa sistemom spojenih posuda.

Riječ je zapravo o energetske modeliranju za što su razvijeni posebni softverski alati. Uglavnom su veoma skupi i zaštićeni, ali postoje i besplatni, opće namjene a može se koristiti i obični tablični kalkulator (MS Excel) jer kvalitet i vjerodostojnost takvih analiza prvenstveno zavisi od sadržajnosti baze podataka. Potom dolazi njihovo procesuiranje koje, sa manje ili više uspješnosti, daje projekcije budućih kretanja, što investitora zapravo interesuje.

Niti jedna odluka o velikim investicijama se ne donosi bez ovakvih složenih i skupih analiza. Ali isto tako te se analize uzimaju sa velikom rezervom jer, kao što znamo, energetika je područje pod velikim uticajem političkih i svakih drugih nepredvidivih turbulencija.

Zbog toga se pripremne radnje koje prethode odluci o investiranju dijele u dvije faze: prva je pomenuta analiza energetskeg tržišta, što je isključivo stručno-tehnička obrada, potom slijedi izrada biznis plana koji uvodi u razmatranje i ne-tehničke parametre i izdvaja najinteresantnije objekte odnosno spisak potencijalno interesantnih investicija. Tek nakon toga poslovodstvo kompanije donosi konačne odluke o investiranju. Ili ne donosi. Nije, naime, rijetkost da se u ove aktivnosti potroši više novca nego što lokalne administracije godišnje troše za nauku, da bi se na kraju možda i odustalo od investicije! Potrošiti par stotina hiljada eura, da bi se izbjeglo rizično ulaganje od nekoliko stotina miliona oni ne smatraju bačenim novcem.

Druga bitna karakteristika stranih investitora jeste intenzivna međusobna komunikacija. Čak i sa direktnom konkurencijom. Nemalo sam se iznenadio kad sam prisustvovala otvorenim sastancima dviju kompanija koje se lokalno predstavljaju kao veliki rivali, kako zajednički i otvoreno analiziraju domaću stranu! To je itekako pragmatičan pristup, jer se ovdje radi o tako velikim investicijama da, bez obzira na investicijski potencijal kompanije, nije preporučljivo ići u projekat samostalno. Koordinacija i partnerstvo je u energetici važnije nego i u jednoj drugoj oblasti.

Idealno partnerstvo je između kompatibilnih kompanija: proizvođača energije, proizvođača opreme i snabdjevača tržišta energije. Investitoru koji prije same investicije obezbijedi PPA (Power Purchase Agreement – ugovor o unaprijed obezbjeđenom plasmanu energije) otvorena su vrata svih banaka.

Zajedničko svim tim susretima „iza naših leđa“ je ne-

podijeljena kritika domaće administracije koja se bez imalo rezervi i ustezanja naziva korumpiranom. Korupcija je jednostavno postala stereotip Balkana a za strane investitore neupitna činjenica!

Upravo u postupanju prema tom problemu razlikujemo karakter i ozbiljnost stranih ulagača. Oni koji su i sami sporni (razni investicioni fondovi, offshore kompanije, ad-hoc formirani konzorciji, razni posrednici...) se bez imalo ustezanja prilagođavaju „balkanskim pravilima“ i zbog toga najčešće i dobijaju poslove! Međutim, kako se ipak radi o krupnim, specifičnim i kompleksnim projektima, oni ili zapnu u realizaciji ili im realizacija uopće nije cilj jer im je naum da projekt preprodaju!

Tu se pojavljuju kompanije iz, uslovno kazano, „druge skupine“ tj. energetske kompanije koje su zainteresirane za energetske projekat i ujedno prihvaćaju „balkanski kompromis“: izbjegavaju izravno „upetljavanje“, ali stupaju u aranžmane sa onima koji „mogu srediti posao“. Nerijetko je i tako dobiven projekat „iz druge ruke“ jeftiniji od regularnog javnog natječaja. Govorim naravno sa njihove pozicije, zna se ko tu gubi!

Treća skupina su oni zaista ozbiljni energetske investitori. Riječ je o najvećim svjetskim energetske kompanijama koje nastupaju snagom svog imena i svojih referenci. Kako je riječ o kompanijama koje uz sav svoj investicijski potencijal uživaju i snažnu diplomatsku podršku, one se uopće ne obaziru na balkanske ucjene, ali isto tako ne prštaju ako primijete da su izigrani ili ih se maltretira učesćem u unaprijed dogovorenim natječajima.

Sve navedeno sam iskusio na pomenutom slučaju iz 2006. godine. Imao sam sreću da se iz toga izvučem i da baš pređem u kompaniju iz „treće skupine“. Nažalost, svi mi smo imali nesreću da se naši „ovlašteni predstavnici“ neslano poigraju upravo sa takvim kompanijama i prokockaju veliku investicionu šansu. Posljedice toga i danas osjećamo!

Dakle, korupcija je ipak najveći balkanski problem u svemu pa tako i kad je riječ o velikim energetske investicijama?

Nažalost tako je i to se i uz najbolju volju ne može ljepše kazati. Naš je zapravo najveći problem što smo potpuno izgubili osjećaj za indikaciju korupcije, što je uopće preduvjet da se krene u antikorupcijsku bitku.

Mnogo šta, čemu su uređena društva davno stala u kraj, ovdje se još uvijek tretira kao nešto sasvim normalno i nešto što je bezmalo manifestacija „lijepih običaja! To je upravo onaj banalni primjer svadbarskih običaja i otkupa mlade.

Postavlja se pitanje – ako je tako da li ćemo ikada s tim prestati?

Kad bismo bili prepušteni sami sebi, vjerovatno ne bismo nikad. Međutim, prestati moramo jer valjda nam je konačno jasno da tako dalje ne ide. To nas jednostavno blokira. Energetika je najbolji dokaz, nije više bitno da li je ovo kako smo dosad radili lopovluk ili nije, **to jednostavno nije uspješan metod** jer nije „kompatibilan“ sa svjetskim standardima.

Stoga bi se i domaće administracije koje vode energetiku konačno trebale prilagoditi toj činjenici. Vrijeme je da se pokrene makar jedan „pilot projekat“, jedna strana investicija u energetici na način kako se dosad nije probalo – na ispravan način!

P/GKFBiH

Veliki uvijek ostaju veliki

Energoinvest d.d. Sarajevo je firma čija reputacija i istorija nikada nisu došli u pitanje. Uprkos svim nedaćama i promjenama, u proteklih 20 godina kvalitetom, tradicijom, rejtingom, povjerenjem još uvijek su tražen i uvažavan partner. Gdje je sada Energoinvest, planovi, rezultati, ali i problemi koji traže rješenja, o tome za Glasnik P/GKFBiH govori Enes Čengić, direktor Energoinvesta d.d. Sarajevo

Kakvo stanje ste zatekli kada ste preuzeli direktorsku funkciju (struktura kompanije, broj i struktura zaposlenih, sklopljeni poslovi, dugovanja i potraživanja...)?

Otkako je novi menadžment preuzeo Energoinvest, stalno pokušavamo da konsolidujemo kompaniju, naročito zbog toga što smo 2011. godine uslijed revolucije u Libiji izgubili 70 posto prometa i prihoda. To smo uspjeli prevazići, ali nije bilo lako. Naša struktura zaposlenih se mora mijenjati i prilagoditi uslovima na tržištu. Na kraju 2013. imali smo savjetovanje na kojem smo zaključili, a na to nam ukazuju i konsultanti, da se Energoinvest iz sektorske mora transformirati u projektnu organizaciju, kako bi bili što efikasniji i konkurentniji. U 2013. godini otvorili smo tržišta Alžira, nastavili radove u Etiopiji, aktivirali Erbil, odnosno sjeverni Irak, priveli kraju poslove u Slovačkoj, dobili dva velika projekta u Albaniji... Sve to, zajedno sa dijelom poslova koje su ostvarili na drugim tržištima, dovelo je do toga da je Energoinvest završio 2013. godinu pozitivno i biće iskazana i određena dobit. Ako se okrenem iza sebe, za ove nepune tri godine koliko sam na čelu kompanije, brojke bolje govore od bilo kakvih riječi: u 2011. godini Energoinvest od realnog poslovanja, ne računajući prihode po osnovu ranijih tajnijama i ugovora, imao je 44 miliona KM promet, u 2012. godini 83 miliona KM, a u 2013. 154 miliona KM, što znači da smo svake godine imali sto posto više realiziranih poslova.

Ima li smisla porediti današnji Energoinvest sa onim od prije rata? Evo spomenuli ste lanjske rezultate poslovanja, koji su bili dobri, sklopljeno je ili se planira sklopiti nekoliko važnih poslova u inostranstvu. Da li je to najava boljih vremena?

Vremena kada je Energoinvest za-

pošljavao više od 50.000 radnika su prošlost, a danas u kompaniji radi 670 ljudi. Ovu godinu obilježit će konkretna rješenja kada je riječ o restrukturiranju kompanije, ali će biti prostora za nove, stručne ljude, naročito za poslove u inostranstvu. Treba biti rea-

lan i naravno da imamo puno slabosti, problema i neefikasnosti, zbog čega i provodimo proces restrukturiranja. Ali bez obzira na to, mi smo jedna od vodećih kompanija na Balkanu kada su u pitanju novi poslovi, i ova cifra prihoda za prošlu godinu je fantastična.

Pored Albanije, očekujemo da nam se otvori tržište Alžira. Ako se to uspije realizovati, Alžir će nam postati veliko radilište i bit ćemo limitirani samo našim finansijskim mogućnostima u kreditnom bilansu. Oni investiraju ogromna sredstva u energetiku u sljedeće tri godine. Mi smo jedna od kompanija koja je pozvana i imamo šansu da direktno pregovaramo. To tržište, definitivno, može značiti bolja vremena za našu kompaniju.

Energoinvest uglavnom djeluje u inostranstvu. Planirate li u dogledno vrijeme neke aktivnosti u BiH?

Manje od pet posto poslova mi obavljamo u BiH i to je

primjer u slučaju Sinochem. U tom slučaju radi se o nafti koju je Energopetrol kupio 1992., a Energoinvest je bio garant. Dug od 3,7 miliona američkih dolara koji je nastao u aprilu 1992. godine za naftu koja je isporučena rafineriji Bosanski Brod je prenesen na Energoinvest. Imamo presudu od 8,5 miliona američkih dolara. Na osnovu te odluke imamo blokirane određene račune u Hrvatskoj i pregovaramo sa Sinochemom da otplatimo taj dug. Nažalost, naša imovina u Hrvatskoj će morati otići na plaćanje tog duga. S druge strane, imamo naplativ dug u Siriji u vrijednosti od sedam miliona američkih dolara, među-

zaista problem, koji se sistemski trebao rješavati. Očekivanja su i da će kompanija imati mnogo više posla na domaćem tržištu, gdje smo u prošloj godini imali nekoliko značajnih poslova sa BH Telecomom i Elektroprivredom BiH. Također, očekujem da će dogovor o Elektroprenosu BiH i pokretanje energetskih projekata, kao što je Vranduk, omogućiti Energoinvestu i drugim domaćim kompanijama da budu dio te priče i posla u energetici BiH. Energoinvest je učestvovao na nuđenju više projekata vezanih za autoput na Koridoru Vc. Iz različitih razloga, uglavnom, naše ponude nisu izabrane u konačnici. Jedini posao koji smo dobili na Koridoru, općenito, i čija realizacija je u toku je projekat na dionici Banlozi – D. Gračanica – Drivuša (obilaznica Zenice). I to je pitanje za naše vlasti, zbog čega se biraju strane firme, zašto ne damo posao našim ljudima?

Šta ostaje kada se podvuče crta u procesu privatizacije Energoinvesta, te koliko stare reference pomažu u aktuelnom poslovnom trenutku?

Treba realno sagledati sve što je učinjeno, šta se moglo učiniti a nije, te šta dalje. Čitava zemlja je privatizirana na nakaradan način, pa tako i Energoinvest. Mi i dalje imamo brend koji nam otvara mnoga vrata. Imamo nekretnine, ali isto tako imamo i neka opterećenja kao na-

tim, znamo svi u kojoj je danas situaciji Sirija. Imamo dug u Zambiji i trudimo se da dođemo do tih sredstava, a ona se kreću od deset do 20 miliona dolara. Imamo manji dug na Kubi od pola miliona dolara. To su sve potraživanja koja pokušavamo naplatiti. Energoinvest je, opet, vitalan i to smo dokazali dobijajući poslove u vrijednosti od preko 100 miliona eura na raznim svjetskim tržištima i to u izrazito jakoj konkurenciji.

Brojni objekti Energoinvesta, kao naprimjer oni na Stupu, zjape prazni ili su privatizacijom pretvoreni u skladišni prostor. Postoji li plan da se oni konačno počnu koristiti?

Mi imamo plan restrukturiranja kompanije, po kojem postoje rješenja i za spomenute nekretnine. Spremni smo da u toku 2014. restrukturiranje počnemo osjetnije uvoditi u sve pore kompanije, jer samo restrukturirani možemo ozbiljno razmišljati o zdravom Energoinvestu. Mi imamo obavezu a i podršku našeg većinskog vlasnika – Vlade FBiH – da taj plan provedemo i nema nazad. Tako da vjerujem da ćemo i naše kapacitete i prostore na Stupu maksimalno iskoristiti i staviti u funkciju.

Jedan ste od važnijih faktora u distribuciji prirodnog gasa u BiH. Taj segment je opterećen stalnim problemima, posebno onim finansijskim. Nazire li im se kraj?

Delegacije Energoinvesta i BH-Gasa uspješno su nedavno u Sankt Petersburgu završili pregovore sa ruskim Gazpromom o snabdijevanju Bosne i Hercegovine plinom i u 2014. godini. Postojeći ugovor o snabdijevanju gasa produžen je na dodatnu godinu dana. Ovo znači da će se u BiH tokom 2014. godine isporučivati ruski gas pod istim uslovima kao što je bio slučaj u 2013. Prihodi po osnovu plina drastično padaju, znali su biti po 220 miliona KM, a u 2013. su bili svega 140 miliona KM. Mi ćemo kao uvoznik gasa i dalje raditi na tome da naša zemlja bude kvalitetno (i što jeftinije) snabdjevena ovim energentom, a taj problem sa finansijama najčešće je vezan uz neredovno plaćanje onih koji gas koriste. Toga će biti sve dok se ne uvede sistem koji će to onemogućavati.

Koliko vam u naporima da Energoinvestu vratite barem dio starog renomea pomaže, a koliko odmaže država?

Sve zemlje u svijetu prvo potiču svoju privredu i svoje firme. Kod nas je obrnuto. U BiH bi za nas trebalo biti posla u oblasti energetike, telekomunikacija, projektovanja autoputeva i ekologije. Smatram da Energoinvest kao domaća kompanija mora značajnije učestvovati na projektima igradnje autoceste kroz našu zemlju. Treba priznati da su Vlada Federacije BiH i Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije napravili historijski potez kada su

nom radu na aktuelnim projektima, na poslovima koje smo dobili, te smo isto tako usmjereni na dobijanje novih. Neće biti lako poslovati u 2014., ali mi smo pokazali da imamo tu poslovnu vitalnost i u ovim teškim vremenima finansijske krize. Vjerujem da ćemo i dalje pobjeđivati na tenderima najjače svjetske igrače u ovoj oblasti jer svaki dobijeni posao za nas predstavlja – život. Vjerujem da ćemo uspješno restrukturirati kompaniju koja će organizacijski više biti okrenuta projektima i tako ćemo biti konkurentniji i bolji. Moramo promijeniti i kadrovsku politiku, te sa Ekonomskim fakultetom u Sarajevu radimo finalnu analizu stanja u kompaniji, gdje ćemo definirati one profesije koji nam trebaju i one koje nam ne trebaju. Više se ne bavimo naftom i obojenim metalima, imamo viška određenih struka. Nismo više kompanija koja gradi ili zida. Mi smo inženjering. One koji nam trebaju u tim oblastima angažujemo sa strane jer nam je skupo da takve kadrove imamo. Treba nam najmanje 50 mladih i obrazovanih elektroinženjera, građevinskih i mašinskih inženjera. Trebaju nam nove svježe snage.

Kao ocjenjute rad privrednih komora u BiH?

Mi imamo korektnu saradnju sa komorama. U protekle dvije godine imali smo nekoliko jako korisnih privrednih posjeta koje je organizirala Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH. Tako smo, između ostalih, posjetili Ujedinjene Arapske Emirate i Katar. To je definitivno tržište koje

krenuli u stvaranje garantnog fonda putem Izvorno-kreditne agencije (IGA) BiH, koja nam olakšava posao naročito kada su finansijske garancije u pitanju.

Šta očekujete u budućnosti, zapravo, koji su ciljevi Energoinvesta u narednim godinama?

Savjetovanje „Pozicija Energoinvest d.d. – Sarajevo u zemlji i svijetu, poslovanje, potreba restrukturiranja, finansijska pozicija i izazovi“, koje je održano od kraja 2013., je još jedan pokazatelj da imamo sposobne ljude i kapacitete da se takmičimo sa najboljima. Iznimno mi je drago da Energoinvest vraća tradiciju ovakvih okupljanja, i to kao kompanija koja ima svoju mrežu od Meksika, preko Sjeverne Afrike do Iraka. Ovo savjetovanje služi kako bi vidjeli gdje možemo napredovati, šta moramo mijenjati, restrukturirati i na šta se fokusirati. Zaključci sa ovog savjetovanja su, ustvari, naši strateški ciljevi i u ovoj 2014. ćemo pokušati implementirati ono što smo zacrtali. Naši planovi su orijentisani ka ozbilj-

je u ekspanziji, naročito u infrastrukturnom sektoru, gdje Energoinvest može pružiti svoje usluge. Ranije smo imali određenih neriješenih problema, koji su početkom 2013. tokom te posjete riješeni. Energoinvest je u saradnji sa lokalnom kompanijom UNICOM u jesen 2012. godine predao ponudu za izgradnju trafostanica 66 na 11 kW u vrijednosti od 44 miliona eura, tj. 56 miliona eura za dva lota u Kataru. Ove dvije ponude su u okviru velikog elektroenergetskog projekta STAGE 11, investitora Katarske elektroprivrede (Kahram). Ponuda je još u opciji i nemamo obavijesti o plasmanu, ali očekujemo da će nam biti dodijeljen jedan od poslova. U slučaju dobivanja jednog od ovih poslova, aktivirali bismo regionalno predstavništvo Energoinvesta za zemlje Zaljeva, i time, vjerujem, stvorili uslove za naše daljnje širenje na tom tržištu.

*Poslovni glasnik
poslovniglasniksarajevo@bih.net.ba*

Malo i srednje poduzetništvo u FBiH u 2013. godini

Vlada FBiH usvojila je na 95. sjednici održanoj 14.1.2014.godine Izvještaj Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta o implementaciji Akcionog plana za realizaciju projekta „Razvoj malog i srednjeg poduzetništva u Federaciji Bosne i Hercegovine” za 2013. godinu.

Ovo je jedan od pet razvojnih projekata koji čine „Strategiju ekonomskog razvoja Federacije BiH”. Akcioni plan realizacije projekta „Razvoj malog i srednjeg poduzetništva u FBiH” za period 2013-2015. godine usvojen je na 75. sjednici Vlade FBiH održanoj 11.3.2013. godine i sadrži osam strateških ciljeva, u okviru kojih je utvrđeno 28 prioriteta i 44 mjere za njihovo realiziranje. Svakom mjerom obuhvaćena je jedna ili više aktivnosti za koje su određeni ciljevi, nositelji i rokovi izvršenja.

Strateški ciljevi koji su provedeni u protekloj godini uključuju, između ostalog, smanjenje administrativnih prepreka, promociju poduzetništva, uspostavu i jačanje mreže razvojnih ustanova, dodjelu finansijskih poticajnih sredstava, stručno osposobljavanje poduzetnika i obrtnika, te jačanje poslovne infrastrukture.

Vlada je zadužila Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta da, u saradnji sa ostalim nositeljima pojedinih mjera iz Projekta „Razvoj malog i srednjeg poduzetništva u FBiH, nastavi realizaciju ciljeva i mjera iz Akcionog plana realizacije ovog Projekta.

O poslovnoj klimi u BiH

Vlada FBiH razmatrala je na 95. sjednici, održanoj 14.1.2014. godine, Informaciju Federalnog zavoda za programiranje razvoja o dokumentu Svjetske banke „Lakoća poslovanja 2014.” u kojem je analizirana poslovna klima u BiH.

Ovaj dokument analizira koliko je, prema važećoj zakonskoj regulativi zemalja, lako da lokalni poduzetnik otvori malo ili srednje preduzeće. Zemlje su rangirane od jedan do 189 po indeksu lakoće poslovanja, pri čemu je jedan najviši rang (najbolji uslovi poslovanja), a 189 najniži.

Za svaku ekonomiju indeks se izračunava kao prosjek svih 10 oblasti koje su uključene u indeks „Lakoće poslovanja”: osnivanje preduzeća, dobivanje građevinskih dozvola, priključenje električne energije, registracija imovine, mogućnost kreditiranja, zaštita investitora, poreska politika, međunarodna trgovina, izvršenje ugovora, rješavanje nesolventnosti. BiH je rangirana na 174. mjestu od 189 zemalja po lakoći pokretanja poslovanja. Primjerice, prema podacima „Lakoće poslovanja”, pribavljanje građevinskih dozvola u BiH zahtijeva 17 postupaka, traje 179 dana i troškovi iznose 1102,2 posto BDP-a po glavi stanovnika.

Nakon razmatranja Izvještaja, Vlada FBiH je zadužila sva federalna ministarstva da, prilikom planiranja redovnih aktivnosti, planiraju i mjere koje će dovesti do lakšeg poslovanja privrednih subjekata u FBiH, u skladu sa dokumentom Svjetske banke „Lakoća poslovanja 2014. BiH”.

Utvrđen Nacrt zakona o slatkovodnom ribarstvu

Zakon o slatkovodnom ribarstvu FBiH, čiji je Nacrt utvrdila Vlada FBiH na 97. sjednici održanoj 22.1.2014. godine, uređuje način korištenja i upravljanja vodenim bi-

ološkim resursima (ribe, rakovi, žabe i drugi vodeni organizmi), njihovoj zaštiti, očuvanje i unaprjeđenje u kopnenim vodama, reprodukcija, uzgoj i selekcija riba i drugih vodenih organizama u objektima za akvakulturu i stručno osposobljavanje osoba uposlenih u slatkovodnom ribarstvu.

Razlog za donošenje novog propisa u ovoj oblasti je što postojeći ne reguliraju sportsko-rekreacijski i gospodarski ribolov, te djelatnost uzgoja ribe. Također, nisu definirani akvakultura, ribarski ispiti i dozvole, kao ni druga pitanja bitna za slatkovodno ribarstvo. Uz to, potreba za izmjenom javne politike u ovoj oblasti je i u tome što postojeći propisi ne doprinose dovoljno učinkovitom upravljanju, odnosno zaštiti i održivom korištenju ribljeg fonda u ribolovnim vodama.

Uz ostalo, Zakonom je federalnom ministru poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva data mogućnost osnivanja federalnih zavoda za slatkovodno ribarstvo za vodna područja Save i Jadranskog mora. Resorni ministar, također, može predložiti imenovanje Savjetodavnog vijeća za slatkovodno ribarstvo, a imenuje i Povjerenstvo za ispite u slatkovodnom ribarstvu.

U nadležnosti kantonalnih ministarstava je vođenje Ribolovnog katastra kojim se evidentiraju pokazatelji o površini i granicama ribolovnih područja i ribolovnih zona, količini i vrstama riba, te korisnicima ribolovnih prava. Ova ministarstva, također, izdaju dozvole za gospodarski ribolov (na razdoblje od šest godina) nakon provedenog javnog natječaja, te uz određenu naknadu.

Razmatran Prednacrt zakona o naknadi za korištenje hidroakumulacija

Vlada FBiH razmatrala je na 97. sjednici održanoj 22.1.2014.godine Prednacrt zakona o naknadi za korištenje hidroakumulacija, koji, uz obveznike plaćanja, propisuje osnovicu za obračun i način utvrđivanja naknade, te korisnike i namjenu tih sredstava. Obveznik plaćanja naknade je pravna i fizička osoba nadležna za upravljanje hidroakumulacijom, odnosno koje koristi hidroakumulaciju za proizvodnju električne energije, odnosno za djelatnosti kao što su javno vodosnabdijevanje stanovništva, navodnjavanje, te snabdijevanje vodom za industrijske potrebe. Pri tome mjesto sjedišta obveznika nije bitno.

Zaključeno je da će se Vlada o ovom Prednacrtu konačno izjasniti nakon što o njemu, u roku od 15 dana, mišljenje daju Elektroprivreda BiH i Elektroprivreda HZ HB, te FERK.

Utvrđen Nacrt zakona o finansijskom poslovanju

Zakon o finansijskom poslovanju, koji je na 97. sjednici održanoj 22.1.2014.godine, Vlada FBiH utvrdila u formi Nacrta, propisuje obveze uprave i nadzornog odbora u vođenju poslova gospodarskog društva, kao i poduzimanje mjera na osiguranju likvidnosti, rizik u finansijskom poslovanju, rokove i pravne posljedice kašnjenja u izvršavanju novčanih obveza, ništavost pojedinih odredaba ugovora o poslovnim transakcijama, obveze gospodarskih društava kod nastanka nelikvidnosti, te nadzor gospodarskih društava i javnih tijela.

U poslovnim transakcijama između društava i javnih ti-

jela u kojima je javno tijelo dužnik novčane obveze, može se ugovoriti rok izvršenja novčane obveze do 60 dana. Iznimno, rok može biti duži ako je to objektivno opravdano posebnim razlozima i prirodom ugovora, ali ne i duži od 90 dana. Ako ugovorom nije utvrđen rok za izvršenje novčane obveze, dužnik mora, bez potrebe da ga povjeritelj na to pozove, izvršiti novčanu obvezu u roku od 30 dana.

Ukoliko dužnik zakasni s izvršenjem novčane obveze, tada duguje povjeritelju, pored glavnice, bez bilo kakve daljnje opomene, i kamate za kašnjenje s plaćanjem, pod uvjetom da je povjeritelj ispunio svoje ugovorne i zakonske obveze.

Ništavna je, uz ostale u Zakonu navedene, odredba ugovora kojom se isključuje, ograničava ili uvjetuje pravo povjeritelja na kamate za kašnjenje plaćanja. To se odnosi i na odredbu ugovora između društava kojom je ugovoren rok izvršenja novčane obveze duži od 360 dana, te na odredbu između društva i javnog tijela kojom je ugovoren rok duži od 90 dana.

Nacrtom zakona smatra se da je društvo nelikvidno ako kasni više od 60 dana u izvršenju jedne ili više kratkoročnih novčanih obveza, čiji iznos prelazi 20 posto od iznosa njegovih kratkoročnih obveza objavljenih u godišnjem financijskom izvješću za proteklu financijsku godinu, ili ako kasni više od 30 dana sa isplatom plaće u visini ugovorene, te plaćanjem pripadajućih poreza i doprinosa koje je dužan obračunati i uplatiti zajedno s plaćom.

Društvo u stanju nelikvidnosti ne smije obavljati nikakva plaćanja osim onih koja su nužna za redovno poslovanje, kao što su nabavka roba i usluga, operativni troškovi poslovanja (električna energija, voda i drugo), plaće, porez na dodanu vrijednost, trošarine, doprinosi za socijalno osiguranje i drugi porezi, i tako dalje.

Društvo u stanju nelikvidnosti ne smije poduzimati radnje koje bi za posljedicu imale oštećenje ili dovođenje povjeritelja u neravnotežan položaj. Pod tim se naročito smatraju preusmjeravanje novčanih i financijskih tijekova na druge osobe, davanje zajma, isplaćivanje dobiti ili njezine akontacije, isplaćivanje dividende, prijenos prava na treće osobe, naročito na povezana društva.

Ovakvo društvo je obvezno, najkasnije u roku od 60 dana od nastanka nelikvidnosti, poduzeti mjere financijskog restrukturiranja radi ponovnog uspostavljanja stanja likvidnosti.

Utvrđen Prijedlog zakona o igrama na sreću

Vlada FBiH utvrdila je na 97. sjednici održanoj 22.1.2014.godine i Parlamentu FBiH uputila Prijedlog zakona o igrama na sreću. Precizirano je da igre na sreću na teritoriju FBiH organiziraju Lutrija BiH i pravne osobe registrirane za ovu djelatnost.

Igre na sreću mogu biti klasične (lutrijske), u kojima se unaprijed utvrđuje visina fonda dobitaka, posebne u kojima to nije unaprijed utvrđeno, kao što su igre u kazinu, na automatima u posebnim klubovima i klađenja na sportske rezultate i druge stvarne neizvjesne događaje.

Prihodi ostvareni po osnovi naknada za priređivanje igara na sreću pripadaju FBiH, a dio njihov raspodjeljuje

se za financiranje programa i projekata udruga građana i humanitarnih organizacija Porez na dobitke ostvarene u klasičnim igrama na sreću obračunava se i naplaćuje pri isplati svakog pojedinačno ostvarenog dobitka, a obračun i uplatu obavlja priređivač igara na sreću. Porez na dobitke plaća se po stopi od 10 posto na dobitke iznad 50 KM do 10.000 KM, a po stopi od 15 posto na dobitke iznad 10.000 KM. Za isplatu dobitaka u klasičnim (lutrijskim) igrama koje priređuje Lutrija BiH jamči FBiH, a za isplatu dobitaka u posebnim igrama jamče priređivači cjelokupnom svojom imovinom.

Zabavne igre (igre na računalima, igraćim konzolama, simulatorima, automatima za video igre, fliperima, bilijarima i drugim sličnim automatima koji se stavljaju u pogon pomoću kovanog novca, žetona ili uz naplatu, a u kojima igrač ne može ostvariti dobitak u novcu, stvarima ili pravima) nisu igre na sreću u smislu ovoga Zakona. To nisu ni nagradni natječaji i nagradne igre koje priređuju pravne osobe s ciljem propagande.

Ova vrsta igara može biti organizirana samo ako se sudjelovanje u njima ne naplaćuje posebno, ako se nagrade isplaćuju u proizvodima ili uslugama, te unaprijed uplati šest posto od ukupne vrijednosti nagradnog fonda (po 1,5 posto Crvenom križu, „Caritasu“, „Merhametu MDD“ i „Dobrotvoru“). Pravila igre, uz prethodno odobrenje Ministarstva, moraju biti objavljena u dnevnom tisku, a ukupna vrijednost nagradnog fonda ne može prelaziti iznos od 200.000 KM.

Prestanak važenja uredbe o načinu ušteta na isplatama mjesečnih novčanih naknada

Federalna vlada je na na 97. sjednici održanoj 22.1.2014. godine donijela Uredbu o prestanku važenja Uredbe o načinu ušteta na isplatama mjesečnih novčanih naknada.

Zakonom o načinu ostvarivanja ušteta u FBiH propisano je da se privremeno, u periodu trajanja stand-by aranžmana s Međunarodnim monetarnim fondom, uređuje način ostvarivanja ušteta u Budžetu FBiH. Također, ovim zakonom je regulisano i da Federalna vlada način ostvarivanja ušteta transfera za invalidnine i dobitnike ratnih priznanja može urediti posebnim propisom, na osnovu čega je i donesena Uredba o načinu ušteta na isplatama mjesečnih novčanih naknada. Danas usvojena Uredba o prestanku važenja Uredbe o načinu ušteta na isplatama mjesečnih novčanih naknada primjenjivat će se od 1. januara 2014. godine.

Sredstva za energetske efikasnosti

Vlada FBiH podržala je na 97. sjednici održanoj 22.1.2014. godine Inicijativu da kreditnim zaduženjem kod Svjetske banke (IDA - Međunarodna asocijacija za razvoj) budu osigurana sredstva za realizaciju Projekta energetske efikasnosti u BiH. Od ukupno 32 miliona američkih dolara za BiH, na FBiH se odnosi 19.200.000 USA dolara.

Vlada FBiH zadužila je Federalno ministarstvo finansija i Federalno ministarstvo prostornog uređenja da u tim za pregovore o kreditu imenuju svoje ovlaštene predstavnike, te da Vladi FBiH dostave informaciju o pregovorima, kao i tekst usaglašenog ugovora između BiH i SB.

Agencija za statistiku BiH

U decembru 2013. pad industrijske proizvodnje

Ukupna desezonirana industrijska proizvodnja u Bosni i Hercegovini u decembru 2013. u poređenju sa novembrom 2013. bilježi pad za 1,3%.

U decembru 2013. u poređenju sa decembrom 2012. industrijska proizvodnja u BiH, kalendarski prilagođena, bilježi rast za šest posto.

Mjesečni indeksi industrijske proizvodnje za BiH: decembar 2012 – decembar 2013.

Agencija za statistiku BiH, pored redovnog mjesečnog saopštenja o indeksu fizičkog obima industrijske proizvodnje, počela je redovno objavljivanje serije mjesečnih indeksa koji obuhvataju trinaest posljednjih mjeseci obračunatih prema baznoj, 2010. godini.

Rezultati indeksa industrijske proizvodnje prezentuju se u četiri oblika:

Izvorni indeksi obima industrijske proizvodnje;

Desezonirani indeksi obima industrijske proizvodnje;

Kalendarski prilagođeni indeksi obima industrijske proizvodnje;

Trend serija indeksa obima industrijske proizvodnje;

Prezentovane serije obuhvataju izvještajni mjesec tekuće godine i dvanest mjeseci koji mu prethode, uvijek uključujući isti mjesec prethodne godine.

U 2013. zabilježen rast bh. proizvodnje usjeva

Požnjevena površina pod pšenicom je veća za 11,4%, pod raži za 7,2%, pod ječmom za 1,1%, pod heljdom za 17,6% i pod kukuruzom za krmu za 2,6% u odnosu na isti period 2012. godine. Požnjevena površina pod zobi je smanjena za 4,3%, pod kukuruzom (za zrno) za 3,5%, pod sojom za 16%, pod duhanom za 2,5%, pod grahom za 6,8% i pod stočnom repom za devet posto u odnosu na isti period 2012. godine.

Ukupna proizvodnja pšenice je veća za 17,8%, raži za 12,2%, kukuruza (za zrno) za 48%, heljde za 46%, soje za 18,7%, duhana za 21,3%, krompira za 23,7% i krastavaca za 20,2% u odnosu na isti period 2012. godine.

U strukturi ukupnih zasijanih površina žitarice učestvuju sa 58%, industrijsko bilje sa dva posto, povrće sa 15% i krmno bilje sa 25%.

Zavod za statistiku FBiH

Manja industrijska proizvodnja u FBiH

Ukupna desezonirana industrijska proizvodnja u Federaciji BiH u decembru 2013. godine u odnosu na novembar 2013. godine manja je za dva posto.

U decembru 2013. godine u odnosu na decembar 2012. godine industrijska proizvodnja u FBiH, kalendarski prilagođena, veća je za 6,7%.

Manja sjetva u FBiH u odnosu na prošlu godinu

U jesenjoj sjetvi u 2013. godini u FBiH zasijano je 34.153 hektara, što je manje za 0,8% u odnosu na jesenju sjetvu u 2012. godini.

Gledano po grupama usjeva, sjetva žita je veća za 0,7%, sjetva povrtnog bilja je veća za 13,4% a sjetva stonog krmnog bilja je manja za 14,2% u odnosu na jesenju sjetvu u 2012. godini.

Zasijana površina ozimom pšenicom veća je za 2,7% u odnosu na 2012. godinu.

Prodaja poljoprivrednih proizvoda na pijacama u FBiH u decembru 2013. manja za 7,5% u odnosu na isti mjesec prošle godine

Prodaja poljoprivrednih proizvoda na pijacama u decembru 2013. godine iznosila je 2.004.057, što predstavlja smanjenje prodaje za 161.555 KM ili za 7,5% u odnosu na decembar 2012. godine.

U decembru 2013. godine učešće u ukupnoj prodaji poljoprivrednih proizvoda na pijacama posmatrano po grupama proizvoda bilo je sljedeće: povrće 34,1%, voće 21,1%, perad i jaja 16%, med i vosak 9,7%, krompir 7,3%, mlijeko 4,9%, žita 2,8%, grožđe 2,6%, riba 0,6%, maslinovo ulje od maslina iz vlastite proizvodnje 0,6%, ogrjevno drvo 0,3%.

Prodaja i otkup poljoprivrednih proizvoda u FBiH u decembru 2013. godine veća za 2,7%

Ukupna vrijednost prodaje poljoprivrednih proizvoda vlastite proizvodnje poljoprivrednih preduzeća i zemljoradničkih zadruga i otkupa poljoprivrednih proizvoda od obiteljskih poljoprivrednih proizvođača u decembru 2013. godine iznosila je 19.124.662 KM, što je u poređenju sa decembrom 2012. godine više za 500.360 KM ili za 2,7%.

Ukupna vrijednost prodaje poljoprivrednih proizvoda vlastite proizvodnje poljoprivrednih preduzeća i zemljoradničkih zadruga u decembru 2013. godine iznosila je 11.073.407 KM, što je u poređenju sa decembrom 2012. godine manje za 195.066 KM ili za 1,7%.

Ukupna vrijednost otkupa poljoprivrednih proizvoda od obiteljskih poljoprivrednih proizvođača u decembru 2013. godine iznosila je 8.051.255 KM, što je u poređenju sa decembrom 2012. godine više za 695.426 KM ili za 9,5%.

U FBiH najviše turista iz Hrvatske, Turske, Italije i Slovenije

Ukupan broj dolazaka turista u decembru 2013. godine iznosio je 30.628, što je za 8,3% više u odnosu na decembar 2012. godine, a u odnosu na novembar 2013. godine manji je za 12,5%.

Učešće domaćih turista je 47,8%, a stranih turista 52,2%. Ukupan broj noćenja turista u decembru 2013. godine iznosio je 55.833, što je za 1,6% veće u odnosu na decembar 2012. godine, a u odnosu na novembar 2013. godine manji je za 14,4%. Učešće domaćih turista je 42,8%, a stranih turista 57,2%.

Prema vrsti smještajnog objekta najveći broj noćenja je ostvaren u okviru vrste Hoteli i sličan smještaj sa učešćem od 95,6%.

U strukturi noćenja stranih turista najviše noćenja ostvarili su turisti iz Hrvatske (31%), Slovenije (11,9%), Turske (9,3%), Srbije (6,4%) i Italije (pet posto), što je ukupno 63,6%. Turisti iz ostalih zemalja ostvarili su 36,4% noćenja.

Broj raspoloživih kreveta u decembru/prosinu 2013. godine iznosio je 16.115, što je za 25% veće u odnosu na decembar/prosinac 2012. godine. Neto stopa iskorištenosti kreveta na području FBiH iznosila je 11,2%.

Vlada Federacije BiH

Povoljnija kreditna sredstva za razvoj industrije posredstvom Union banke

Trenutno odobreno 3.525.000 KM od predviđenih 6.200.000 KM sredstava koja se dodjeljuju na period od pet godina sa grace periodom od godinu, uz kamatnu stopu od 0,9% godišnje

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je u septembru 2013. godine dala saglasnost za zaključivanje Ugovora o formiranju namjenskog depozita i Ugovora o komisionim poslovima između Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije i Union Banke.

Za disciplinirane i umanjenje glavnice

S tim u vezi je Vlada FBiH donijela Odluku o usvajanju Programa utroška sredstava utvrđenih ovogodišnjim budžetom FBiH, Federalnom ministarstvu energije, rudarstva i industrije na poziciji Pozajmljivanje i sudjelovanje u dionicama – Ostala domaća pozajmljivanja, u iznosu od 6.200.000 KM preko Union Banke, kao jedine komercijalne banke u većinskom državnom vlasništvu.

Direktor Union Banke Senad Redžić kaže da je riječ je o veoma povoljnim kreditnim sredstvima namijenjenim za poticanje razvoja industrije. Sredstva se dodjeljuju na period od pet sa grace periodom od godinu dana, uz kamatnu stopu od 0,9% godišnje. Ono što je posebno važno istaći je da za kompanije koje uredno budu vraćale kredit,

dotatna stimulacija bit će umanjenje glavnice kredita za 20 posto.

Cilj ovog programa je doprinos realizaciji strateških ciljeva iz dokumenta Razvatak industrijske politike u FBiH, a među očekivanim efektima su razvoj novih i znatna poboljšanja već postojećih proizvoda i materijala, te proizvodnih procesa ili usluga.

Na osnovu Programa, sredstva će biti pozajmljivana metalnoj, elektro i automobilske industriji u iznosu od milion i sto hiljada KM, građevinarstvu i drvnoj i papirnoj industriji po milion KM, proizvodnji tekstila, kože i obuće sredstva u iznosu od milion i 300 KM, te hemijskoj industriji gume i plastike iznos od osamsto hiljada KM, a isto toliko namijenjeno je i za namjensku industriju, dok je za industriju prehrambenih proizvoda namijenjeno dvjesto hiljada KM.

Uskoro novi javni poziv

- Sredstva će biti dodijeljena posredstvom Union Banke koja će, na osnovu donesene i objavl-

ljene odluke i rješenja, ugovoriti s korisnicima sredstava sve bitne elemente za zaključenje pojedinačnih ugovora o kreditu. Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije će za dodjelu sredstava preostalih na depozitnom računu kod Union Banke raspisati ponovni javni oglas, kazao je Senad Redžić, direktor Union Banke.

Podsjećanja radi, Vlada FBiH je, na sjednici održanoj 9. januara 2014., donijela Odluku da sa budžetske stavke "Pozajmljivanje i učešće u dionicama - ostala domaća pozajmljivanja" odobri izdavanje 3.525.000 KM od predviđenih 6.200.000 KM.

- U skladu sa odlukom Vlade Federacije BiH, kao i resornog ministarstva, Union Banka će izvršiti sve neophodne aktivnosti u cilju realizacije odobrenih kredita, ali i programa u cijelosti, istakao je Redžić.

(banke&biznis)

Gračanica

Kompanija „Helioplast“ otvorila novi proizvodni pogon

Kompanija „Helioplast“ Gračanica u saradnji s RPC grupacijom 4. 2. 2014. godine u Gračanici je upriličila svečanu ceremoniju otvaranja novog proizvodnog pogona u novoj hali kompanije.

Ova kompanija je na osnovu akvizicije prešla u većinsko vlasništvo Svjetske grupacije RPC sa sjedištem u Francuskoj, koja objedinjava sve proizvodnje vezane za brizgane plastične ambalaže da bi se ova proizvodnja što više raširila na području Balkana i Evrope.

„Helioplast“ je postao dio strategije RPC grupacije i njihovog razvoja, a sada će se uključiti i u okvir njihovog programa pod nazivom „Program – 2020“. Oni su sada većinski vlasnici kompanije Helioplast, ali ostaje i u vlasništvu porodice Helić iz Gračanice, izjavila je Feni Nerma Isaković, referentica nabave i prodaje „Helioplast“ Gračanica.

Kazala je da je cilj ove svečanosti obavijestiti sve kupce i poslovne partnere o novostima vezanim za akviziciju iz-

među „Helioplasta“ i RPC grupacije.

- Želimo da kupci i poslovni partneri znaju da se ništa neće promijeniti što se tiče međusobnih odnosa i da menadžment i upravljačka struktura kompanije ostaje, pojašnjava Isaković.

RPC je grupacija koja se bavi objedinjavanjem proizvodnje vezane za plastičnu ambalažu, odnosno brizgane plastične ambalaže. Isaković ističe da ova grupacija ima šest klastera u okviru kojih i jedan koji se naziva RPC Superfos, te na osnovu selektivnih akvizicija proširuju svoju proizvodnju na području Balkana i Evrope.

- Naša očekivanja od uključivanja u ovu grupaciju jeste prvo da smo dobili vjetar u leđa, a „Helioplast“ dobiva stratešku prednost u pogledu tržiš-

ne zastupljenosti iz razloga što ćemo sada imati veći tržišni udio uz pomoć RPC-a, naglasila je Isaković.

Kompanija „Helioplast“ iz Gračanice je dosad izvozila svoje proizvode u zemlje regiona, te se nadaju da će uz pomoć RPC grupacije odsad moći direktno komunicirati s kupcima i u drugim zemljama širom Evrope. Na taj način će se, kako je rečeno u ovoj kompaniji, sve više proširivati u pogledu globalne tržišne zastupljenosti.

(eKapija)

Bekto Precisa

Ulaz na tržište Saudijske Arabije

Generalna direktorica „Bekto Precise“ Enisa Bekto predvodila je peteročlanu delegaciju u poslovnoj posjeti Kraljevini Saudijskoj Arabiji od 14. do 24. 1. 2014. godine, a na poziv saudijske kompanije Al Shiddi Trading Company i njenog vlasnika Sulejmana Al Shiddija da posjeti njegovu kompaniju i steknu uvid u potrebe saudijskog tržišta za proizvodima Bekto Precise.

Tokom boravka organizirani su poslovni susreti sa svjetski poznatom kompanijom SABIC, koja je lider u svijetu u proizvodnji polikarbonata, koja je još ranije, na sastanku u Milanu, predložila da „Bekto Precisa“ i „Hella Bekto Industries“ razmotre mogućnost formiranja zajedničke kompanije sa saudijskim investitorima za proizvodnju Bektinih i Hellinih proizvoda u Saudijskoj Arabiji, saopćeno je iz ove kompanije.

Predstavnici SABICA i GDI (Global Company for Downstream Industries) posjetili su bh. delegaciju u Mekki gdje je održan prvi sastanak na kojem su dogovoreni naredni susreti u Riyadhu i utvrđen okvirni plan tema koje zajednički treba razmotriti i dogovoriti buduće korake, navode iz Bekte.

U Riyadhu je održan sastanak sa Sulejmanom Al Shiddijem, a drugog dana boravka predstavnici SABICA, GDI i ADDAR Grupacije, organizirali su sastanak sa bh. delegacijom na imanju Princa Sultana bin Mohammeda bin

Saud Al Kabeera. Tokom cjelodnevnog druženja i razgovora o budućem zajedničkoj suradnji u KSA dogovoreni su naredni koraci koje obje strane trebaju poduzeti kako bi poslovi krenuli u što kraćem periodu. Usaglašena je dinamika dešavanja i prvi naredni sastanak dogovoren je za sredinu februara u Goraždu gdje bi se potpisali odgovarajući ugovori i memorandum od strane Bekto Precise, Hella Bekto Industries, SABICA i GDI.

Predstavnici ADDAR Grupacije i SABICA su trećeg dana posjete Riyadhu iskoristili da organiziraju sastanke u vladinoj agenciji za podršku stranim kompanijama koje žele proizvoditi u KSA, zatim u Nacionalnoj kompaniji za pitku vodu i nekolicini fabrika koje su iskazale ogroman interes za proizvode iz oblasti elektroindustrije, industrijskih alata, vodomjera i mjernih ormara.

Tokom svih sastanaka koji su održani u Riyadhu naša kompanija je primljena sa ogromnim uvažavanjem i spremnošću da se odmah zakluče ugovori o dugoročnoj poslovnoj suradnji, a koji bi osigurali plasman naših proizvoda na Saudijsko tržište kao i tržišta zemalja u regionu, poručuju iz ove kompanije.

Posljednjeg dana poslovne posjete Saudijskoj Arabiji, upriličen je sastanak sa investitorima nekih od najvećih projekata koji su trenutno u fazi realizacije i obilazak novog Kraljevskog Investicijskog distrikta, koji je u završnoj fazi izgradnje, a koji je je najveći građevinski poduhvat na Bliskom Istoku, u čijoj realizaciji je angažirano 80.000 građevinskih radnika.

Na kraju poslovnog boravka Enisa Bekto, generalna direktorica se zahvalila domaćinu Al Shiddiju za izvanrednu organizaciju posjete kao i predstavnicima SABICA i GDI za iskazanu spremnost da sa Bekto Precisom i Hella Bekto Industries uđu u zajedničke poslove čija realizacija bi trebala krenuti narednih nekoliko mjeseci.

(eKapija)

„Natron Hayat“

Jedna od najuspješnijih privatizacijskih priča postratne BiH

Kompanija „Natron Hayat“ jedna je od najuspješnijih privatizacijskih priča u postratnoj Bosni i Hercegovini nakon što je kompaniju „Natron“ 2005. godine kupio Hayat Holding iz Turske. I danas „Natron Hayat“ krupnim kloracima grabi naprijed, osvajajući svjetska tržišta svojim proizvodima. Tako je papir nekadašnjeg balkanskog giganta ponovo prisutan na evropskom i srednjoameričkom tržištu, zatim na Bliskom istoku, Jugoistočnoj Aziji i Sjevernoj Africi.

Tvornica celuloze i papira trenutno upošljava blizu devet stotina radnika. U ovu tvornicu od kada je privatizovana do sada je investirano oko 100 miliona eura, a godišnja vrijednost izvoza iznosi 136 miliona konvertibilnih maraka. Prošle godine na čelo kompanije došao je iskusni privrednik Mehmed Eray Nasuz (Mehmed Eray Nasoz), koji je najavljiavao nova ulaganja koja su se uveliko ostvarila.

Nakon velikog truda, rada i finansijskog ulaganja, fabrika „Natron Hayat“ je postigla današnji nivo i rezultate. Fabrika ima 516.000 kvadratnih metara površine i u proizvodnim pogonima osnovni program je proizvodnja papira za vreće, od kojeg se najviše proizvode vreće za cement.

Kada su investitori iz Turske preuzeli maglajsku kompaniju, zatekli su u njoj katastrofalno stanje. Danas je ovo uspješna kompanija u kojoj se za blizu 900 radnika, direktno zaposlenih, redovno isplaćuju plaće i doprinosi, a zapošljava i četiri puta više radnika indirektno.

Općina Maglaj uručila je 2006. godine visoka općinska priznanja vlasniku „Natron Hayata“ Yahiju Kigili te grupaciji „Hayat“. Aktuelni načelnik Općine Maglaj Mehmed Mustabašić naglasio je tada da je „Natron“ najbolje i najuspješnije privatizirana firma u BiH.

Firma je pokretač razvoja općine Maglaj, upošljava brojne naše građane, izvozi u cijeli svijet. Pozitivno utiče i na ostale firme u Maglaju koje slijede primjer ove kompanije koja je postavila repere, odnosno standarde po kojima treba raditi i koje izvoze širom Evrope. Dobra privatizacija i uspjeh Natrona može biti primjer i podsticaj ostalim investitorima da ulažu u BiH jer upravo uspjeh ove kompanije potvrđuje da je kapital uložen u našu zemlju siguran, da BiH ima vrijedne, radne, ali i stručne ljude, te da će se investicija sigurno isplatiti, izjavio je tada Mustabašić.

Riječ je o Joint Venture kompaniji koju su osnovali „Hayat Grupacija“ iz Turske i „Natron“. Veći dio vlasništva, u istom omjeru, je u rukama kompanija „Kastamonu – Entegre“ (KE-AS) i „Hayat Kimya“ iz sastava Hayat Grupacije. To je integrisana tvornica za proizvodnju smeđeg kraft papira proizvedenog od celuloze i četinarskog drveta, ambalažnog papira na bazi starog papira koji se koristi za proizvodnju valovitog kartona i kutija, zatim za preradu papira u papirne vreće, shopping kesa sa i bez ručke, formatiranog papira, papira presvučenog polietilenom i ostalih sličnih prerađevina. Prema riječima rukovodstva, ova kompanija ima veliki potencijal za dalji razvoj i poboljšanje svoje konkurentnosti u skladu sa količinama celuloznog drveta dostupnog u zemlji.

Najveća podrška koju „Natron Hayat“ traži je poboljšanje izvora drvnih resursa na državnom nivou, uz uvjerenje da ukoliko bi oni bili u potpunosti eksploatisani, to ne bi samo predstavljalo podršku potrebama ove firme (celulozna i papirna industrija), već bi, također, otvorilo mogućnosti za investiranje u području industrije laminata, šperploče i industrije namještaja. To su, kako se ističe, indu-

strije sa visokim stepenom angažovanosti radne snage, što bi u konačnici predstavljalo veću zaposlenost u BiH.

Na taj način stvarala bi se mnogo veća dodatna vrijednost drvetu u odnosu na vrijednost koja bi se ostvarivala prostim izvozom drveta. Postoji jasna mogućnost eksploatacije veće količine drveta u predstojećim godinama, ukoliko je planiranje i izvršavanje dobro odrađeno. Drugo ključno područje na kojem „Natron Hayat“ nastoji ostvariti određena poboljšanja je veće prikupljanje i snabdijevanje starim papirom, kako bi se poboljšale performanse ambalažnih proizvoda, koje u ovom momentu ne rade na optimalnom nivou, kažu u ovoj kompaniji.

Kraft papir za vreće je industrijski papir i njegova kvaliteta predstavlja najvažniji faktor s ciljem dostizanja uloge globalnog učesnika na svjetskom tržištu. Hayat Grupacija je osigurala pravilnu i veliku investiciju kroz angažman poznatih dobavljača opreme, kako bi ova kompanija bila u mogućnosti proizvesti kvalitet kraft papira koji zahtijeva globalno tržište. Ova kompanija i njeni suosnivači odlučni su u pružanju podrške uposlenicima i dobavljačima u cilju čvrstog dugoročnog partnerstva.

(eKapija)

Laboratoriji za ispitivanje namještaja uručen certifikat o akreditaciji

Laboratoriji za ispitivanje namještaja i drveta "Lind", koja djeluje u okviru Agencije za lokalni razvoj Zenica, svečano je 22.1.2014. godine uručen certifikat o akreditaciji ove laboratorije za ispitivanje namještaja u skladu sa bh. standardima, koji su od strane Instituta za standardizaciju BiH usklađeni sa evropskim standardima.

Laboratorija Lind je uspostavljena kroz realizaciju projekta "Mentor", finansiranog od strane EU, i trenutno je jedina akreditovana laboratorija ovog tipa i namjene u Bosni i Hercegovini. Certificirana je od strane Instituta za akreditiranje BiH-Bata i za sada su moguća ispitivanja na stabilnost, čvrstoću, trajnost i sigurnost, više vrsta kancelarijskog, školskog i namještaja za domaćinstvo.

Svečanosti uručivanja certifikata laboratoriji Lind, pored domaćina, prisustvovali su brojni gosti, delegacije EU u BiH, Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta FBiH, Ministarstva za ekonomske odnose i regionalnu saradnju RS-a i Vlade ZDK.

Proširenje usluga laboratorije Lind planirano je kroz uspostavu Centra za izvrsnost u drvoprerađi - CID, čije su planirane aktivnosti prezentovane gostima i poslovnim partnerima

(eKapija)

BATA odobrila rad Dvokutu, RGH-u i TQM-u - u FBiH aktivan registar ispitnih tijela i laboratorija

Federalno ministarstvo uređuje, vodi i objavljuje navedeni registar u skladu s uvjetima koje treba da ispunjavaju subjekti koji vrše provjeru i praćenje emisija u zrak i pravilnikom o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak.

Akreditirane laboratorije od Instituta za akreditaciju BiH (BATA) na području FBiH su Dvokut PRO d.o.o. Sarajevo-Laboratorija za arhitektonsku fiziku izaštitu okoliša i Inspekt RGH d.o.o. Sarajevo za kontrolu kvaliteta i kvantiteta robe, s podružnicama u Kaknju, Tuzli, Bihaću, Orašju, Zvorniku, Brčkom, Doljanima, Tešnju i Zenici.

Radi se o Ispitnoj laboratoriji koja ispunjava zahtjeve standarda u pogledu osposobljenosti za obavljanje ispitivanja tečnih naftnih goriva, maziva, uglja, koksa, krutih biogoriva, boksita, otpadnih voda, zraka i duhana.

Akreditirana laboratorija je i TQM d.o.o. Lukavac, Institut za kvalitet, standardizaciju i ekologiju. Ispitni laboratorij iz Lukavca ispunjava zahtjeve standarda u pogledu osposobljenosti za izvođenje fizičko-hemijskih ispitivanja zraka za mjerenje emisija iz stacionarnih izvora, kao što su masena koncentracija čvrstih

čestica, masena koncentracija prašine, brzina i zapreminski protok dimnih gasova u odvodnom kanalu i mjerne dionice mjesta.

Kako je rečeno u Federlanom ministarstvu okoliša i turizma, u skladu s Pravilnikom o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak, obveznik koji sam organizuje praćenje svoje emisije dužan je jednom godišnje naručiti pregled svog sistema od ovlaštenog ispitnog tijela na način kako mu je to propisano oko-

lišnom dozvolom.

Konsultantstkekuće - akreditirane laboratorije dostavljaju rezultate naručiocu posla tj. privrednom subjektu (pogonu, postrojenju) koji je u obavezi vršiti mjerenja i dostavljati rezultate nadležnoj ustanovi/organu/fondu/agenciji.

Nadzor nad radom subjekata (laboratorija) koji vrše provjeru i praćenje emisija u zrak obavlja Institut za akreditiranje BiH, koji razvija i provodi Sistem akreditiranja BiH.

Rad BATA-e obavlja se na temelju sporazuma o priznavanju jednakosti postupaka akreditiranja i dokumenata koje izdaju akreditirana tijela Evropske unije (EAMLA - European Accreditation Multilateral Agreement) s EA (Evropska saradnja u području akreditiranja).

(Poslovne novosti)

Kako u Evropu

Mljekare u BiH već osam godina spremne za izvoz u EU

Mljekare u Bosni i Hercegovini već nekoliko godina spremaju se za izvoz u zemlje Evropske unije, što im, poznato je, još nije omogućeno. Iako su mnoge od njih već godinama spremne, nisu mogle izvoziti zbog problema za koje nisu krive.

Naime, EU traži od države BiH da ima pod kontrolom prerađivačke kapacitete i farme na kojima se vrši proizvodnja, ali i sve moguće rizike koji se u proizvodnji mlijeka mogu desiti.

Problem je, dakle, vertikalna integracija, kontrole i način kontrolisanja privrednih subjekata.

U FBiH imamo tri nivoa vlasti: kanton, FBiH i država i za svaki nivo postoji veterinarska inspekcija koja je nadležna za nekoga, a inspekcija iz EU želi komunicirati samo sa jednom inspekcijom. Oni žele da jedna inspekcija vrši nadzor, kvalitet i higijensku ispravnost mlijeka, provođenje svih mjera za zaštitu bolesti koje se sa životinja mogu prenijeti na ljude, primarnih poljoprivrednih objekata i sljedivost gotovih proizvoda na tržištu. Dakle, ako su prisutni proizvodi koji su neispravni, moramo u roku od pet minuta znati gdje je taj proizvod, identificirati njegovu lokaciju i povući ga sa tržišta, kazao nam je Adin Fakić, direktor mljekare Milkos, jedne od pet kandidovanih mljekara za izvoz u EU.

Zbog komplikovanosti svega ovoga, dodaje Fakić, EU ne razumije ko je odgovoran za koga i traži da se to pitanje riješi. To pitanje bi, smatra on, ukoliko se ne riješi na pravi način, moglo biti i jedini razlog dobijanja negativne ocjene inspekcije FVO.

- Mljekare u BiH su itekako spremne za posjetu i, što se tiče nas, sigurni smo da ćemo dobiti pozitivnu ocjenu. Mi, u mljekari Milkos smo se za ulazak u EU počeli pripremati još prije osam godina, tako što smo od svih naših dobavljača, koji su opremali mljekare, u samoj izgradnji zgrade tražili da ona bude po normativima i legislativi EU. Zbog toga je naša mljekara modernih kapaciteta, automatizirana i prema zahtjevima EU već nekoliko godina, mnogo duže od ovoga što se pripremamo, a u posljednje dvije godine intenzivno radimo na pripremi i finiranju tih stvari koje su neophodne za dobijanje EU broja, istakao je Fakić.

Da je mljekarska industrija pretrpjela velike gubitke ulaskom Hrvatske u EU i da su se mljekari sami mora-

li snalaziti na koji način i gdje će distribuirati mlijeko koje je išlo u tu zemlju, potvrdio nam je i Fakić, koji je kazao kako Milkos trenutno izvozi u Srbiju, Crnu Goru, Makedoniju, Kosovo i Albaniju.

- Od ukupne prerade mlijeka, koja je oko 22 miliona litara, 25 posto smo izvezili, a od tih 25 posto, 50 posto je išlo u Hrvatsku, što govori o prilično velikim količinama mlijeka čija godišnja vrijednost izvoza je bila oko pet miliona KM, što nije ni malo zanemariv iznos. Ulaskom Hrvatske u EU proširili smo aktivnosti na tržište zemalja CEFTA, te pojačali aktivnosti u Makedoniji, Kosovu i Albaniji i taj hendikep koji smo imali, na taj neki način nadoknadi-li, kazao je Fakić.

Posjeta inspekcije FVO zvanično je završila 31. januara, kada su bili predstavljeni i preliminarni rezultati, dok će se na zvanične čekati dva mjeseca, ali mljekari se nadaju da će oni biti pozitivni te da će im već polovinom ove godine biti omogućen izvoz u zemlje EU.

(Biznis plus)

Carinska politika EU

Ciljevi i temeljna načela

Carinska politika jedan je od temelja Evropske unije koji je odigrao ključnu ulogu u kreiranju integriranog unutrašnjeg tržišta i zajedničke privredne politike. Ona definira jedinstvene obaveze u funkcioniranju na vanjskim granicama Unije preko zajedničkih odredbi o tokovima i oporezivanju dobara uz poštivanje očuvanja okoliša, kulturnih vrijednosti i zaštite različitih aktivnosti sprečavanjem piratstva i krivotvorenja. Formirana je 1968. godine, dok su granični prelazi između zemalja članica uklonjeni 1993. godine.

Carinska unija temelji se na odredbama Ugovora o funkcioniranju EU, Poglavlje I - Sloboda kretanja robe (čl. 23-27) i Poglavlje X - Saradnja u području carina (čl. 135). Čl. 23, utvrđeno je da će carinska unija obuhvatati ukupnu trgovinu robom, što prvenstveno uključuje zabranu carina i taksu s istim efektom na uvoz i izvoz robe među državama članicama EU, kao i primjenu zajedničke carinske tarife na njihove trgovinske odnose s trećim državama.

Pojam carinska unija podrazumijeva prostor na kojem ne postoje unutrašnje prepreke kretanju robe, a na robu koja ulazi izvana primjenjuju se zajednička pravila, carine i kvote. Treba istaknuti da je u skladu s odredbama GATT-a i WTO-a, ta vrsta regionalnog trgovinskog sporazuma izuzeta od primjene načela "najpovlaštenije nacije" na nečlanice carinske unije. Odredbe carinske unije osiguravaju zaštitu okoliša te zdrav-

lja i sigurnosti građana, a preduvjet tome je kontrola i otkrivanje zaraženih prehrambenih proizvoda i njihovo vraćanje u matične zemlje. Propisana je i zaštita ugroženih vrsta biljaka i životinja, kulturnih dobara otkrivanjem kretanja ukradenih umjetnina, ali kontrola uključuje i ograničavanje uvoza tehnologija koje bi se mogle koristiti u svrhu izrade nuklearnog ili hemijskog oružja.

Sankcije pri otkrivanju krivotvorenih ili piratskih proizvoda uvedene su s ciljem zaštite zakonitih proizvođača (osobito vezano za elektroniku, telekomunikacije i tekstilnu industriju) te zaštite zdravlja otkrivanjem krivotvorenja lijekova.

Zajednička carinska tarifa

Dok sloboda kretanja robe oslikava unutrašnju dimenziju carinske unije, carinska tarifa simbolizira njen vanjski aspekt. Zajedničkom carinskom tarifom (Common External Tariff - CET, Common Customs Tariff - CCT) propisane su carinske takse koje se naplaćuju na uvoz robe u Uniju i predstavljaju prihod budžeta EU. Naime, od 1968. godine države članice nemaju pravo samostalno voditi carinsku politiku. O njoj se odlučuje zajednički na nivou Unije, a imajući u vidu obaveze preuzete međunarodnim sporazumima.

Carine na uvoz industrijskih proizvoda u EU u prosjeku iznose četiri posto, ali se uveliko primjenjuju povlaštene stope i često slobodan uvoz za robu iz susjednih država, iz privre-

da u razvoju i u tranziciji, te iz država kandidatkinja za članstvo u EU. Osim toga, Ugovorom o Evropskom privrednom prostoru (EEA) Norveškoj, Islandu i Lihtenštajnu osiguran je neograničen pristup Evropskoj carinskoj uniji i uživanje temeljnih sloboda unutrašnjeg tržišta. To vrijedi i za Švicarsku, bivše britanske, francuske i portugalske kolonije u Africi, karipske i pacifičke države, države Sredozemlja (i države Balkana), kao i države kandidatkinje za članstvo u EU. Dakle, puna primjena Zajedničke carinske tarife ograničena je na trgovinu s razvijenim državama poput SAD-a, Kanade i Japana.

Jedinstvena carinska deklaracija

Efikasna carinska unija pretpostavlja da se tarifa mora primjenjivati prema istim pravilima u svim državama članicama. Želeći osigurati jasnoću i jednolikost primjene carinskih propisa te otkloniti rizik različitih interpretacija ili pravnih nedoumica, EU je donijela Jedinstvenu carinsku deklaraciju (Community Customs Code - CCC) u kojoj je prikupljeno i izloženo ukupno zakonodavstvo koje se odnosi na trgovinu Unije s trećim državama.

Deklaracija jednoznačno određuje osnovne pojmove vezane uz carinsku uniju, npr. carinski prostor, postupak carinjenja i utvrđivanje vrijednosti robe, pravila o porijeklu robe, tranzit robe (TIR i ATA karneti).

Tehnički instrumenti

Nomenklatura zajedničke carinske tarife (CCTN), vrlo je važan instrument ne samo za prikupljanje carina, već i za statističko praćenje vanjske trgovine, a posredno i za primjenu posebnih mjera u sklopu trgovinske, poljoprivredne, fiskalne i monetarne politike. Upravo zato što služi u carinske i statističke svrhe, često se upotrebljava izraz "kombinirana nomenklatura" (combined nomenclature). Ona se zasniva na međunarodnoj klasifikaciji Harmoniziranog sistema, koju sastavlja Svjetska carinska organizacija a EU je dopunjuje svojim potpodjelama, tzv. CN podnaslovima (CN subheadings).

Uporedo s uvođenjem kombinirane nomenklature uspostavljena je baza podataka TARIC (Integrated Community Tariff database), koja pruža uvid u relevantne carinske odredbe ovisno o CN kodu pojedine robe i na taj način daje potrebne informacije nadležnim nacionalnim carinskim službama.

Moderno administrativno upravljanje sve više se služi kompjuterskim tehnologijama i metodama. Stoga je EU uspostavila nekoliko kompjuterskih sistema, npr. CIS (Customs Information System), kako bi unaprijedila suradnju država članica i osigurala bolju primjenu carinskih propisa.

Postupak odlučivanja

Evropska komisija je zadužena za inicijative u pogledu razvoja carinske politike i za predlaganje carinskih propisa. Također, ovlaštena je voditi bilateralne i multilateralne pregovore o carinama, od kojih su najvažniji pregovori u sklopu Svjetske trgovinske organizacije (WTO).

Vijeće kvalificiranom većinom odlučuje o carinskim propisima i utvrđuje Zajedničku carinsku tarifu.

Nacionalne carinske službe država članica zadužene su za svakodnevnu operativnu provedbu carinske politike. One prikupljaju carinske takse, naplaćuju trošarine i PDV na uvezene proizvode, te brinu o poštivanju uvoznih kvota i drugih ograničenja.

Strategija razvoja

Carinska unija uspostavljena je 1. jula 1968. godine, a formiranjem unutrašnjeg tržišta 1993. godine ukonjena su preostala ograničenja slobodnom kretanju robe. Budući da carinska politika nije statična, ona mora pratiti nove tehnološke i političke izazove koji se postavljaju pred Uniju. Prvenstveno se misli na važnost kontrole vanjskih granica proširene EU, s obzirom na to da ukidanje unutrašnjih kontrola povećava rizik nezakonite trgovine, prevara i utaja.

Strateški ciljevi EU u području carinske politike su:

- kreirati okvir utemeljen na transparentnim i postojećim pravilima prikladnim za razvoj međunarodne trgovine;
- pružiti državama članicama potrebne resurse i

- zaštititi društvo od nepoštenne trgovine i brinuti o njegovim finansijskim, privrednim, zdravstvenim i ekološkim interesima.

U skladu s mjerama iz programa Customs 2013, nastoji se koordinirati rad carinskih službi u zemljama članicama u cilju omogućavanja djelovanja unutrašnjeg tržišta EU. Njime se nastoji pojednostaviti carinski sistem i zaštititi tržište i građane od prevare. Aktivnosti koje se finansiraju kroz program su razvoj informatičkih sistema za razmjenu podataka i kreiranje elektronskih baza podataka.

Indirektna (nefinansijska) korist od učešća u navedenom programu odnosi se na upoznavanje s pravnom stečevinom EU iz djelokruga ovlasti carinske službe, obuka i obrazovanje, te upoznavanje s funkcioniranjem i modernizacijom carinskih IT sistema interoperabilnosti i interkonektivnosti za zemlje članice EU.

Programom upravlja Evropska Komisija – Glavna uprava za poreze i carinsku uniju (DG TAXUD) uz podršku Odbora Customs 2013 programa (Customs 2013 Committee), kojeg sačinjavaju predstavnici carinskih službi svih zemalja članica programa.

Institucije:

- Evropska komisija: Opća uprava za oporezivanje i carinsku uniju
- Evropski parlament: Odbor za pravne poslove i unutarne tržište, Odbor za unutrašnje tržište i zaštitu potrošača
- Vijeće Evropske unije: Konkurentnost (unutrašnje tržište, privreda i istraživanje)
- Evropski ombudsman
- Europol
- Svjetska carinska organizacija - WCO
- Svjetska trgovinska organizacija - WTO
-

Pripremila: Lejla Sadiković
l.sadikovic@kfbih.com

PRIVREDNA/GOSPODARSKA KOMORA FEDERACIJE BiH PARTNER U REALIZACIJI PROJEKTA PRILIKA PLUS

PrilikaPlus obrazovni model

Šta radimo da bismo to postigli

1

PROJEKT: Proizvodnja voća i povrća

Poljoprivredna škola - Ogledni centar za obrazovanje odraslih u proizvodnji i preradi hrane, Banja Luka

Obuke: Proizvođač povrća u plasteniku, Voditelj proizvodnje povrća u plasteniku...

www.poljskolabl.rs.ba

PROJEKT: Kulinarstvo i ugostiteljstvo

GASTROID - Centar za obuku u kulinarstvu i ugostiteljstvu, Sarajevo, Konjic

Obuke: Voditelj restorana, Kuhar tradicionalnih jela...

www.tofi.ba

2

3

PROJEKT: Obrada metala

WMTA - Centar za neformalno obrazovanje odraslih, Srbac, Banja Luka

Obuke: Projektant mašinskih dijelova (program Inventor), CNC operater...

<http://wmta-edu.com>

Intera HTEC - Centar za napredne CNC tehnologije, Mostar

Obuke: CNC operater...

www.intera.ba

PROJEKT: Prerada drveta i proizvodnja namještaja

WMTA - Centar za neformalno obrazovanje odraslih, Srbac, Banja Luka

Obuke: CNC operater, Dizajner komadnog namještaja...

<http://wmta-edu.com>

Format - Centar za specijalističke edukacije u industriji namještaja, Sarajevo

Obuke: CNC operater, Lakirer...

www.format.ba

4

5

PROJEKT: Tekstil, koža i obuća

SANINO - Radionica za obuku u industriji obuće, Prnjavor, Derventa

Obuke: Izrađivač noževa za iskrajanje obuće, Obradivač gornjih dijelova obuće...

www.sanino.eu

PROJEKT: Stolarija i završni radovi u građevinarstvu

Miral - Radionica za obuku u proizvodnji stolarije, Velika Kladuša

Obuke: Fasader termoizolacionih fasada, ALU i PVC staklar...

www.miral-pvc.com

Centar za obuku za završne radove u građevini - JUB d.o.o. Sarajevo

www.jub.ba

6

Šta želimo postići do 2017.

PrilikaPlus je standard za organizaciju komercijalnih i subvencioniranih obuka za bh. preduzeća. Sa više od 3000 obučeni osoba, 50 različitih programa u 8 privrednih grana, preko 1000 učenika na praksi u preduzećima, PrilikaPlus svake godine pomaže konkurentnost domaće privrede. PrilikaPlus omogućuje praktičnu obuku u preduzećima za one koji se još školuju, te pruža radnicima i poslodavcima specijalističke edukacije vezane za postojeće poslove.